

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Nové skupiny států v mezinárodních vztazích:
G8 a G20**

Ondřej Pech

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Nové skupiny států v mezinárodních vztazích:

G8 a G20

Ondřej Pech

Vedoucí práce:

PhDr. Magdaléna Leichtová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedl v seznamu literatury.

Plzeň, červenec 2015

.....

Ondřej Pech

Rád bych poděkoval PhDr. Magdaléně Leichtové, Ph.D. za odborné vedení této bakalářské práce, poskytnutí cenných rad, užitečných připomínek a v neposlední řadě za její vstřícný přístup.

Obsah

1. - Úvod	-1-
2. - Vymezení pojmů	-4-
2.1. - Pojem „mezinárodní“	-4-
2.2. - Pojem „kooperace“	-4-
2.3. - Pojem „instituce“	-6-
2.4. - Míra institucionalizace	-6-
2.4.1. - Konvence	-6-
2.4.2. - Mezinárodní režim	-7-
2.4.3. - Mezinárodní organizace	-9-
2.5. - Definice dle Unie mezinárodních asociací	-10-
2.6. - Role mezinárodních kooperativních institucí	-12-
2.6.1. - Role nástroje	-12-
2.6.2. - Role fóra	-13-
2.6.3. - Role aktéra	-13-
2.7. - Funkce mezinárodních kooperativních institucí	-14-
2.7.1. - Funkce artikulace a agregace zájmů	-14-
2.7.2. - Funkce vytváření koalic	-14-
2.7.3. - Funkce vytvoření agendy	-15-
2.7.4. - Funkce vytváření norem	-15-
2.7.5. - Funkce socializační	-15-
2.7.6. - Funkce sběru a distribuce informací	-15-
2.7.7. - Funkce preventivní diplomacie	-16-
2.7.8. - Ostatní funkce	-16-
2.8. Metodologické vymezení	-16-
3. - Skupina G7/8	-17-
3.1. - Historie skupiny	-17-
3.1.1. - Počátky	-17-
3.1.2. - G6	-17-
3.1.3. - G7	-18-

3.1.4. - Evropské společenství/Evropská unie a G7/G8	-19-
3.1.5. - Rusko a G7	-20-
3.2. - Charakteristika skupiny	-23-
3.2.1. - Struktura skupiny	-23-
3.2.2. - Summity	-23-
3.2.3. - Šerpové	-27-
3.2.4. - Ministerská fóra	-28-
3.2.5. - Expertní skupiny, pracovní skupiny a akční výbory	-29-
3.2.6. - Vztahy se zástupci občanské společnosti	-31-
3.2.7. - Vztahy s obchodním sektorem	-31-
3.2.8. - Vztahy s mezinárodními vládními organizacemi	-32-
3.3. - Rozhodovací proces	-33-
3.4. - Kritika skupiny G7/G8	-34-
4. - Skupina G20	-35-
4.1. - Historie skupiny	-35-
4.1.1. - Pozadí	-35-
4.1.2. - G22 a G33	-35-
4.1.3. - G20	-36-
4.2. - Charakteristika skupiny	-39-
4.2.1. - Struktura skupiny	-39-
4.2.2. - Summity	-41-
4.2.3. - Šerpové	-42-
4.2.4. - Ministerská fóra	-42-
4.2.5. - Expertní skupiny, pracovní skupiny a další tělesa	-43-
4.2.6. - Vztahy se zástupci občanské společnosti	-44-
4.2.7. - Vztahy s obchodním sektorem	-45-
4.2.8. - Vztahy s mezinárodními vládními organizacemi	-47-
4.3. - Rozhodovací proces	-48-
4.4. - Kritika skupiny G20	-49-

5. - Komparace obou skupin	-50-
5.1. - Strukturální rámec	-50-
5.2. - Vztahy se zástupci občanské společnosti	-52-
5.3. - Vztahy s obchodním sektorem	-53-
5.4. - Vztahy s mezinárodními vládními organizacemi	-53-
5.5. - Rozhodovací proces	-54-
6. - Závěr	-55-
7. - Zdroje	-58-
8. - Seznam zkratk	-64-
9. - Resumé	-65-
10. - Přílohy	-66-

1. Úvod

Cílem této bakalářské práce je pomocí deskripce analyzovat skupinu G20 („*Group of Twenty, G-20, nebo G20*“) a komparovat se skupinou G8 („*Group of Eight, G-8 nebo G8*“). Hlavními cíli je zjistit, čím se skupina G8 liší od G20 co se týče funkčního rámce a reálného dopadu jejich opatření a usnesení. Co se týče skupiny G8, je nutno podotknout, že Ruské federaci bylo v březnu roku 2014 pozastaveno členství na dobu neurčitou v souvislosti s anexí Krymu a situací na východní Ukrajině¹. Hovoří se proto také někdy o této skupině jako o G7/G8. Jak G8, tak G20 jsou mezinárodními kooperativními institucemi, zaměřenými primárně na politickou spolupráci, sekundárně na spolupráci v mnoha jiných odvětvích. Skupina G20 vychází z principů G8. Fenomén mezinárodních kooperativních institucí a mezinárodních organizací je relativně novým prvkem na poli mezinárodních vztahů, nicméně získává stále větší a větší význam.

Skupina G8 má své kořeny v 70. letech, kdy se začali v reakci na ropný šok z roku 1973 scházet neformálně ministři financí Spojených států amerických, Velké Británie, Francie, Itálie a Spolkové republiky Německa (resp. „Západního Německa“) s cílem vyřešit ekonomické problémy, které s ropným šokem souvisely. První neformální zasedání se konalo v právě v roce 1973. V roce 1974 bylo přizváno Japonsko a v roce 1975 francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing prvně přenesl jednání na nejvyšší představitele států na prvním summitu na francouzském zámku v Rambouillet, tím byla zformována skupina G6. V roce 1976 přibyla do skupiny Kanada a zástupci Evropského společenství jako celku (ES, dnes EU nemá ovšem možnost předsedat jednání skupiny), čímž byla skupina rozšířena na G7 a po kolapsu Sovětského svazu se v roce 1998 přizváním Ruska (které ovšem se skupinou spolupracovalo již v předešlých letech) skupina rozrostla na G8. Cílem skupiny je utvářet prostor pro spolupráci týkající se globálních problémů. Normy, které utváří,

¹ CNN, U.S., Other powers kick Russia out of G8. (<http://edition.cnn.com/2014/03/24/politics/obama-europe-trip/>, cit. 8.7.2015).

závazky, které přijímá a kroky, které podniká pro jejich naplnění, mají za cíl šířit ekonomický růst a prosperitu napříč celým světem².

Skupina bývá však často kritizována pro svůj elitářský nádech a osočována z toho, že se 8 (7) států snaží utvářet globální řád bez patřičného ohledu na ostatní státy. Tato kritika vedla k vytvoření skupiny G20, kde se sházejí zástupci devatenácti ekonomicky nejsilnějších zemí a Evropské unie spolu se zástupci Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Skupina byla zformována v roce 1999 na popud ministrů financí států G7, pro které byla motivem finanční krize v letech 1997-1999. Od té doby se scházejí na každoročních setkáních ministři financí, guvernéri centrálních bank a zástupci Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Od roku 2008 pak i vůdci členských států. Skupina reprezentuje podle vlastního vyjádření přes 80% světové ekonomiky, dvě třetiny světové populace, více než tři čtvrtiny světového obchodu a 50% chudých z celého světa³. Cíle skupiny G20 jsou následující: vytvoření rozšířeného fóra pro rozvinuté i rozvíjející se země, modernizace současného mezinárodního finančního systému, zavedení takových opatření, které by snížily riziko a zabránily vzniku budoucích finančních krizí a koordinace postupů členských zemí s cílem zajistit globální ekonomickou stabilitu a udržitelný rozvoj⁴. I skupina G20 se stala terčem kritiky. Obzvláště za to, že působí jako nástroj pro legitimizaci snah a cílů skupiny G7/G8 a jejich „vývozu“ do zbytku světa tím, že vytvořila širší prostor pro aplikaci návrhů pocházející ze zemí G7/G8. Ostatní země tak hrají pouze marginální roli a získávají pouze určitý pocit zúčastněnosti. Toto například podtrhuje fakt, že země G7/G8 nechtějí nechat reformu mezinárodního finančního systému na Mezinárodním měnovém fondu nebo Světové bance, kde mají rozvojové země svojí institucionalizovanou roli. Přes veškeré výhrady je však skupina často

² Government UK, *What is the G8?* (<https://www.gov.uk/government/news/what-is-the-g8>, cit. 8.7.2015).

³ G20, *Policy Note*. (<https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/0180-Policy-Note-Red-21st-Century-for-web-11.pdf>, cit. 8.7.2015).

⁴ G20 Russia, *About G20*. (http://en.g20russia.ru/docs/about/about_G20.html, cit. 8.7.2015).

vnímána jako možnost pro státy globálního jihu vytvářet určitý tlak a artikulovat své zájmy vůči státům globálního severu⁵.

Cílem této práce je v kontextu výše zmíněného zjistit odlišnosti mezi vnitřním fungováním obou skupin. Jedná se konkrétně o jejich vnitřní stavbu, systém rozhodování, vztahy se zástupci občanského společenství, obchodního sektoru a některých mezinárodních organizací. Základem této práce bude tedy popis obou skupin, jejich stručné historie, jejich charakteristika a popis jejich rozhodovacích procesů, což jsou prvky, které budou komparovány.

V první kapitole práce budou vymezeny pojmy potřebné k charakteristice mezinárodních kooperativních institucí a použítá metodologie. V této části budu vycházet především z knih *Mezinárodní organizace a režimy* Šárky Waisové a z knihy *Jak zkoumat politiku* Petra Druláka a dalších knižních i internetových zdrojů. Hlavními použitými metodami v této komparativní studii bude tzv. metoda rozdílů, které budou také blíže definovány v první kapitole. V druhé kapitole bude definována a charakterizována skupina G8, její vnitřní fungování, systém rozhodování a vztahy s výše zmíněnými entitami. Ve třetí kapitole bude poté definována a charakterizována skupina G20, spolu se svým vnitřním rámcem, rozhodovacími procesy a vnějšími vztahy. V čtvrté, závěrečné kapitole, pak srovnám na základě stanovených proměnných rozdílů mezi oběma skupinami. Stanovené proměnné jsou právě vnitřní rámec obou skupin, systém rozhodování a výše zmíněné vnější vztahy. Budu vycházet převážně z publikací, které vydávají samy organizace, ať už knižních nebo internetových, ale také například z knihy *The G20: Evolution, Interrelationships, Documentation* od Petera Hajnala nebo publikací výzkumného střediska G8/G20 Torontské univerzity. Doplnkovými zdroji pak budou různé články renomovaných zpravodajských serverů.

⁵ G20 Information Centre, *What Is the G20?* (<http://www.g8.utoronto.ca/g20/g20whatisit.html>, cit. 8.7.2015).

2. Vymezení pojmů

2.1. Pojem „*mezinárodní*“

Na začátku je nutné vymezit několik pojmů, nutných pro výzkum. Za prvé, co vlastně znamená pojem „*mezinárodní*“ (*international*)? V českém jazyce může být pojem mírně zavádějící, jelikož se jedná o spojení slov „mezi“ a „národy“. V kontextu mezinárodních kooperativních institucí je však třeba zahrnout mnohem více aktérů, než jen národ či stát. Zmatení v tomto pojmu je zapříčiněno a souvisí s anglickým výrazem „*national*“, který je překládán jako „národní“ (Waisová, 2008: 17). Můžeme nalézt i jiné různé definice a překlady⁶, nicméně pro potřeby této práce bude nejlepší používat český ekvivalent ve smyslu „státní“, jak ho konec konců používá například doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph. D. v knize *Mezinárodní organizace a režimy*. Pojem mezinárodní definujeme tedy jako náležící do prostoru, který přesahuje prostor jednotlivých států, nicméně zahrnuje jejich zahraniční politiky. Mezinárodní organizace proto budou takové organizace, které svoji aktivitu buď směřují do transnacionálního prostoru nebo svou činnost realizují na území více než dvou států (Waisová, 2008: 17).

2.2. Pojem „*kooperace*“

Za druhé, co to je „*kooperace*“? Kooperace je uspořádání, při kterém musí jednotlivci (organismy, skupiny, společnosti, národy, atd.) pracovat ve shodě, aby dosáhli požadovaných cílů. Kooperace ještě sama ze své podstaty nevyřazuje soutěživost, nicméně je nutná koordinace postupů zúčastněných, protože „pokud nevyhraješ ty, nevyhraju já“ a vice versa - odměna, respektive cíle jsou postavené na společných zájmech. Dosažení těchto zájmů stojí a padá s konáním všech zúčastněných (Kohn, 1992: 6). Zjednodušeně řečeno, univerzálním zájmem, který motivuje ke kooperaci je zmírnění utrpení a dosažení blahobytu⁷. Jako konkrétní

⁶ Viz například <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/national>.

⁷ United Nations, *Charter of the United Nations*. (<http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>, cit. 8.7.2015).

oblasti spolupráce můžeme uvést například spolupráci v oblasti ekonomického rozvoje, zdravotní péče, ochrany životního prostředí, vzdělávání a mnoho dalších odvětví⁸.

Opakem kooperace či spolupráce je „*kompetice*“ (resp. „*konkurence*“) nebo „*soutěživost*“. V tomto uspořádání je podstat úspěchu vlastního neúspěch cizí. Cíl může dosáhnout jen jeden nebo omezené množství zájemců. Toto uspořádání můžeme tedy definovat jako hru s nulovým součtem, kdy jeden z aktérů ziskem nějakého statku znemožňuje zisk toho samého statku aktérům ostatním (Kohn, 1992: 4).

Občas dochází k matoucímu ztotožňování pojmů „*kooperace*“ a „*integrace*“. Oba výrazy bývají používány synonymně (Waisová, 2008: 17). Pojem „*integrace*“ znamená v původním významu spojování v celek, začleňování či kombinování v jeden celek^{9 10}. Tento termín se používá v mnoha oborech, můžeme hovořit o integraci sociální, ekonomické nebo například horizontální či vertikální. V posledních desetiletích dostaly termíny „*kooperace*“ a „*integrace*“ v mezinárodních vztazích navíc veskrze pozitivní nádech a často slýcháváme, že se jedná o dobré věci a jejich rozšiřování prospívá k udržení míru a prosperity (Waisová, 2008: 17). Existují ovšem i příklady, které toto tvrzení vyvrací. Konkrétně můžeme jmenovat činnost Rady vzájemné hospodářské pomoci, jejímž výsledkem byla různá hospodářská omezení, způsobující zaostávání ekonomik sovětského bloku (Waisová, 2008: 18). Synonymní používání slov integrace a kooperace je chybné. Kooperace je součástí procesu integrace a představuje základní omezení jednání s cílem usměrnění konfliktů za účelem vzájemné výhodnosti. Procesy integrace předpokládají kooperaci, nicméně kooperace nevyžaduje integraci (Waisová, 2008: 18).

⁸ Institute for the Future, *The Cooperation Project*.

(http://www.rheingold.com/cooperation/CooperationProject_3_30_05.pdf, cit. 8.7.2015).

⁹ Oxford Dictionaries, *Integration*. (<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/integration>, cit. 8.7.2015).

¹⁰ Oxford Dictionaries, *Integrate*.

(http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/integrate#integrate__2, cit. 8.7.2015).

2.3. Pojem „instituce“

Dalším důležitým termínem je „instituce“. Institucí rozumíme trvalý a propojený soubor formálních i neformálních pravidel, která určují role, chování a činnost a také ovlivňují očekávání. Instituce představují společné formy nebo základní struktury organizace společnosti formované právem a tradicí. Tato definice je obecnou definicí instituce, například státu, rodiny nebo manželství (Waisová, 2008: 18). Popřípadě můžeme také hovořit o souhrnu pozic, rolí, norem a hodnot seskládaných v určitých typech sociálních struktur a organizujících relativně stabilní vzorce lidské činnosti s ohledem na fundamentální problémy týkající se zajištění základních lidských potřeb, rozmnožení dalších generací a v udržení životaschopných společenských struktur uvnitř daného prostředí (Turner, 1997: 6).

2.4. Míra institucionalizace

Z výše uvedených definic vyplývá, že mezinárodní kooperativní instituce je určitá entita, snažící se o vytvoření takového uspořádání, kdy se její členové (povětšinou státy), snaží svojí spoluprací docílit naplnění určitých společných cílů. K tomu slouží určitý soubor pravidel daný pro všechny zúčastněné a zajišťující rámce pro koordinaci společného postupu. Mezinárodní kooperativní instituce můžeme rozdělit podle míry institucionalizace na konvence, mezinárodní režimy a mezinárodní organizace. Nejnižší míru institucionalizace pojmají konvence a nejvyšší mezinárodní organizace. Mezinárodní režimy stojí někde mezi.

2.4.1. Konvence

Nejméně institucionalizovanou mírou spolupráce jsou konvence. Za konvence jsou považovány zejména *ad hoc* uskupení a díky této jejich přechodné podstatě je můžeme považovat za entity, které předcházejí mezinárodním organizacím i režimům (Waisová, 2008: 28). Konvence jsou neformální instituce s implicitními pravidly a napomáhají utvářet očekávání aktérů, koordinovat jejich chování a umožňují vzájemné dorozumění stran i bez stanovených pravidel. Dokud všichni aktéři dodržují

dohodu, každému z nich to přináší účinek. Nicméně takováto situace trvá pouze tak dlouho, jak dlouho na tom mají zájem všichni zúčastnění (Waisová, 2008: 29). OSN definuje konvence několika způsoby, konvence může mít buď obecný nebo specifický význam. V obecném slova smyslu se hovoří o konvencích jako o mezinárodních zvyklostech, zdroji zákona či pravidel, popřípadě soudního rozhodnutí nebo zdroje znalostí. V tomto případě může termín konvence obsahovat ten samý význam jako obecný význam slova smlouva. V konkrétním významu konvence znamená mnohostrannou dohodu respektovanou mezinárodním společenstvím jako celkem, nebo alespoň jeho většinou. Tyto dohody (konvence) bývají často utvořeny pod záštitou nějaké mezinárodní organizace. Jako příklad můžeme uvést konvenci o biologické diverzitě z roku 1992 nebo konvenci OSN o mořském zákoně z roku 1982¹¹.

2.4.2. Mezinárodní režim

Mezinárodní režimy začaly být předmětem výzkumu až ve druhé polovině 70. let 20. století, nicméně režimy jako takové jsou však mnohem staršími entitami. Pojem režim má sám o sobě více významů. Můžeme mluvit o režimu jako o politickém zřízení a v takovém případě má pojem režim často pejorativní nádech. Hovoříme například o autoritativních či totalitárních režimech. Můžeme také mluvit například o režimu mezinárodních moří a oceánů nebo o režimu hraničním. V souvislosti se studiem mezinárodních kooperativních institucí můžeme nalézt několik relevantních definicí. Například americký politolog Stephen Krasner definoval mezinárodní režimy jako implicitní nebo explicitní principy, normy, pravidla a rozhodovací procesy, v jejichž rámci konvergují očekávání aktérů v dané oblasti mezinárodních vztahů. Principy rozumíme určité názory na fakta, příčiny a spravedlnost. Normy chápeme jako standardy chování definované v pojmech práv a povinností, pravidla jsou potom specifická ustanovení ve formě zákazů a příkazů k jednání. Rozhodovací proces je utvářen směrodatnými opatřeními pro tvorbu a implementaci kolektivního výběru.

¹¹ United Nations, *Treaty Collections*. (https://treaties.un.org/Pages/overview.aspx?path=overview/definition/page1_en.xml#conventions, cit. 8.7.2015).

Na jednu stranu je tedy mezinárodní režim chápán jako společenská instituce, utvářející stabilní systémová pravidla, role a vztahy s menší měrou institucionalizace než mezinárodní organizace, na straně druhé ale představují mezinárodní režimy užší a silněji institucionalizované entity než mezinárodní společenství (Waisová, 2008: 26-27). Jiní autoři víceméně tuto definici modifikují či doplňují. Můžeme se setkat s definicí, že režimy jsou kooperativní instituce, které se vyznačují formálními i neformálními, právními a neprávními strukturami (principy, normami, pravidly a postupy), a které zpracovávají konflikty mezi konkurujícími si národními státy. Popřípadě, že mezinárodní režim je soubor regulačních uspořádání, která zahrnují systém pravidel, norem a procedur, které regulují chování a kontrolují jeho vliv. Struktura systému, ve kterém se režim nachází, ovlivňuje podstatu režimu a změna této struktury přináší změnu režimu a naopak, režim ovlivňuje chování aktérů a jejich působení v režimu. Mezinárodní režimy můžeme chápat také jako multilaterální dohody mezi státy, které tímto regulují své jednání v určité tematické oblasti, pak mluvíme o tzv. omezeném pojetí mezinárodních režimů. Od všeobecného mezinárodního uspořádání se režimy odlišují hlavně tím, že jejich působení se týká omezeného počtu témat a problémů. Také jsou tvořeny určitou sítí rolí, jejich soudržnosti napomáhají pravidla a konvence. Díky režimům je chování aktérů předvídatelnější, což usnadňuje orientaci v interdependentním světě a pomáhá to konkurujícím si státům v nalezení konsenzu. Mohou být tvořeny například úmluvou, dohodou či smlouvou, mohou se vyvinout z dohod a jejich základní prvky, tzn. principy, normy, pravidla a procedury bývají výslovně ujednány v systému spolupráce, nicméně jejich právní charakter není podmínkou (Waisová, 2008: 27-28).

Jako příklady mezinárodního režimu můžeme uvést měnové uspořádání z Bretton Woods, Kyotský protokol, Všeobecnou úmluvu o clech a obchodu/GATT nebo Mezinárodní měnový fond. Členy mohou být nejen státy, ale i mezinárodní organizace vládní i nevládní (Breitmeier, Levy, Young, Zürn, 1996: 90-92). Rozhodovací procedury mezinárodních režimů jsou značně variabilní, rozhodovací procesy mohou být vykonávány například na pravidelných nebo *ad hoc* meetingech či

konferencích zúčastněných stran nebo může být rozhodovací proces přesunut na trvalá či *ad hoc* podružná tělesa (například určité expertní skupiny) (Breitmeier, Levy, Young, Zürn, 1996: 100-102). Výstupem takovýchto těles pak může být například ustanovení a revize podstatných pravidel, aplikace pravidel nebo řešení neshod či konfliktů (Breitmeier, Levy, Young, Zürn, 1996: 101). Členství v mezinárodním režimu může (ale nemusí) být omezeno určitými kritérii. Jedná se například o lokaci v určitém regionu či kontinentu, ekonomickou sílu či systém, dodržování lidských práv, členství v jiných mezinárodních organizacích, potenciál pro řešení určitého problému a další kritéria (Breitmeier, Levy, Young, Zürn, 1996: 94).

2.4.3. Mezinárodní organizace

Mezinárodní organizace je relativně mladá entita, která se svojí charakteristikou a činností výrazně odlišuje od národních států. Přes své „mládí“ jsou však mezinárodní organizace entitou, která nabývá stále většího významu v mezinárodním systému (Waisová, 2008: 19). Nicméně, pro pojem mezinárodní organizace neexistuje jednotná definice. Obecně můžeme říci, že mezinárodní organizace je taková instituce, která je založena na formálním systému pravidel a cílů, vlastní administrativní aparát a formální a materiální skutečnosti jako například statut, fyzické vybavení, sídlo, vlastní zaměstnanci, finanční prostředky, správní hierarchie, orgány jako sekretariát či shromáždění zástupců a další (Waisová, 2008: 20). Také byla utvořena formálními politickými dohodami mezi zainteresovanými členy, které mají význam mezinárodních smluv, jejich existence je uznána zákony členských zemí a nejsou brány jako lokální instituce zeměmi, ve kterých sídlí¹².

Jedna z definic uvádí, že mezinárodní organizace jsou sociální instituce, které mohou vystupovat vůči svému okolí jako aktéři a jsou charakterizovány interně přijatými a závaznými pravidly a normami. Tyto normy a pravidla určují pevně možnosti jednání členů a jejich zástupců v opakujících se situacích a vedou k předvídatelnosti vzájemného chování. Mezinárodní organizace se také navenek

¹² OECD, *Glossary of Statistical Terms*. (<http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1434>, cit. 10.7.)

vyznačují schopností autonomně vystupovat vůči státům a jejich zástupcům či v rámci mezinárodního prostředí. Autorem této definice je německý politolog Volker Rittberger (Waisová, 2008: 20). Další z definic, jejímž autorem je anglický politolog Clive Archer, označuje mezinárodní organizace za formální kontinuální strukturu, která je vytvořena na základě dohody mezi členy a to buď vládními nebo nevládními zástupci, z minimálně dvou suverénních států s cílem dosáhnout společného zájmu členů. Tato definice také vylučuje takové entity, které se orientují na zisk, nadnárodní korporace tudíž nepovažuje za mezinárodní organizace (Waisová, 2008: 20). Třetí definice rozděluje mezinárodní organizace na vládní a nevládní. Mezinárodní vládní organizaci můžeme definovat jako uskupení států, které vzniklo na základě multilaterální mezinárodněprávní smlouvy a které má vlastní orgány a kompetence. Jeho členy jsou minimálně dva státy a zaměřuje se na spolupráci v oblasti politiky, ekonomiky, bezpečnosti a/nebo kulturní oblasti. Takovéto uskupení je, stejně jako státy, předmětem mezinárodního práva, má vlastní organizační strukturu, působící vně i dovnitř organizace a má právo jednat jménem členských států v konkrétních zájmových oblastech. Oproti tomu mezinárodní nevládní organizace je uskupení minimálně tří společenských aktérů z minimálně tří států, kteří vytvářejí vlastní mechanismy s cílem regulovat transhraniční spolupráci. Autorem této definice je německý politolog Wichard Woyke (Waisová, 2008: 20-21).

2.5. Definice dle Unie mezinárodních asociací

Osobitou roli hraje Unie mezinárodních asociací (Union of International Associations - UIA), což je organizace, která byla založena v roce 1910¹³ a dnes hraje prim v poskytování statistických údajů týkajících se mezinárodních organizací, smluv, dohod a režimů. Pro tyto potřeby vydává pravidelně Ročenku mezinárodních organizací, kde také mezinárodní organizace rozděluje a definuje na 15 kategorií, nicméně pouze první čtyři z těchto kategorií jsou považovány za mezinárodní organizace jako takové.

¹³ Union of International Associations, *History* (<http://www.uia.org/history>, cit. 10.7.2015).

1. - Kategorie A je federace mezinárodních organizací. Na mezivládní úrovni existuje pouze jedna a sice OSN.

2. - Kategorie B zahrnuje mezinárodní organizace s univerzálním členstvím. To jsou takové organizace, u kterých neexistují žádné překážky pro členství. Například Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization - ILO) či Mezinárodní agentura pro atomovou energii (International Atomic Energy Agency - IAEA).

3. - Kategorie C jsou mezinárodní organizace s mezikontinentálním členstvím. Jako příklad jmenujme NATO či OBSE.

4. - Kategorie D jsou regionálně definované organizace, ať už na úrovni kontinentu či transtátního. Například Africká unie či Rada Evropy.

Další kategorie zahrnují například vnitřní či podpůrná tělesa (kategorie K), náboženská či sekulární uskupení (kategorie R) nebo nečinná nekonvenční tělesa (Kategorie U). Podle ročenky je také třeba, aby organizace splňovaly následující podmínky:

1. - Cíle organizace musí mít mezinárodní charakter a zahrnovat činnost nejméně ve třech státech.

2. - Existuje individuální či kolektivní členství s plnými hlasovacími právy členů z nejméně tří států. Toto členství musí být otevřené všem, kteří jsou způsobilí k činnosti v organizaci a mají zájem působit na cílovém poli organizace. Pravidla hlasování nesmí umožnit žádné národní skupině organizaci kontrolovat.

3. - Statut organizace musí poskytnout členům právo pravidelně volit výkonné orgány a vedoucí reprezentanty organizace a v rámci organizace musí existovat stálé ústředí organizace a ustanovení zaručující její kontinuální práci.

4. - Pokud jsou vedoucí představitelé v jednom volebním období stejné národnosti, musí existovat princip pravidelné rotace nejvyšších představitelů, organizace musí mít vlastní úředníky.

5. - Nejméně tři členové organizace musí přispívat do rozpočtu organizace a nelze profitovat z přidělování členství organizace. Toto ustanovení se ovšem netýká organizací, které mají za cíl napomáhat zvýšit profit svých členů. Z této kategorie jsou vyloučeny nadnárodní korporace.

6. - Organizace je schopna samostatné existence v mezinárodním systému.

7. - Organizace vykonává aktuálně samostatné a pravidelné aktivity a navazuje vztahy s ostatními organizacemi.

(Waisová, 2008: 21-25).

2.6. Role mezinárodních kooperativních institucí

Každá mezinárodní kooperativní instituce má také své role a funkce. Z historického hlediska se role mezinárodních kooperativních institucí vyvíjela a pravděpodobně nejstarší rolí je role nástroje (Waisová, 2008: 124).

2.6.1. Role nástroje

Chápeme-li roli mezinárodní kooperativní instituce jako nástroj, pak to znamená, že instituce prezentuje v první řadě zájmy členských států. Organizace je projevem moci členských států a zastupuje jejich zájmy navenek. Takováto organizace nedisponuje vlastní autoritou a existuje šance, že jeden z členů může posílením své moci v organizaci převládat a postupně ji ovládnout, čímž dokáže prosadit své zájmy na úkor zájmů ostatních členů (Waisová, 2008: 124-125). Jako příklad můžeme uvést skupinu G-77, která slučuje země „Třetího světa“ a stala se jejich hlavním orgánem na půdě OSN¹⁴. Cílem skupiny se stala například restrukturalizace světového ekonomického systému a zlepšení postavení států této skupiny v něm (Williams, 1987: 34-63).

¹⁴ The UN Chronicle, *Early days of the Group of 77*. (<http://unchronicle.un.org/article/early-days-group-77/>), cit. 10.7.2015).

2.6.2. Role fóra

Postupem času se z mezinárodních organizací vyvinulo také místo, kde se členské státy setkávaly s cílem artikulace a agregace svých zájmů, cílů a požadavků vůči ostatním (Waisová, 2008: 124). Jako příklad můžeme uvést Valné shromáždění OSN. Tento fakt je umožněn hlavně tím, že rozhodnutí Valného shromáždění závazná a rezoluce fungují jako doporučení (Waisová, 2008: 127). Jeho součástí je šest hlavních pomocných výborů, kde každý má svoji agendu a zabývá se určitými tématy. První výbor řeší odzbrojení a mezinárodní bezpečnosti, druhý je ekonomický a finanční, třetí sociální, kulturní a humanitární, čtvrtým výborem je výbor pro dekolonizaci a speciální politické otázky, pátý výbor je administrativní a rozpočtový a poslední výbor, šestý, je právní¹⁵. V těchto výborech je zastoupen alespoň jednou osobou každý z členských států a jejich účelem je utvořit a synchronizovat postup ohledně různých problémů a navrhnout a prezentovat tyto postupy Valnému shromáždění, které posléze zváží dané návrhy a vydá rezoluci¹⁶.

2.6.3. Role aktéra

Třetí možnou rolí mezinárodních kooperativních institucí je tzv. role aktéra. V této podobě vystupuje takováto instituce jako entita schopná prosazovat své vlastní zájmy a cíle (Waisová, 2008: 124). Tyto organizace mají vlastní strukturu, která zahrnuje orgány, pravidla, systém pracovníků, náplň a cíle práce, pracovní síť a způsob vlastního financování. Tyto instituce se mezi sebou liší mírou přenesených pravomocí ze strany členských států. Můžeme říci, že čím institucionalizovanější je organizace, čím více pravomocí je na ni ze strany členských států přeneseno a čím větší díl rozpočtu není závislý na příspěvcích členských zemí, tím může organizace působit nezávisleji. Státy mohou také uplatnit dvě možnosti, kterak přistupovat k mezinárodním organizacím. Buď mezivládní přístup, dle kterého jsou hlavními aktéry

¹⁵ General Assembly of the United Nations, *Main Committees*. (<http://www.un.org/en/ga/maincommittees/index.shtml>, cit. 13.7.2015)

¹⁶ United Nations General Assembly, *Main Committees* (<http://www.un.org/ga/maincommittees.shtml>, cit. 13.7.2015).

stále státy, které na půdě organizace hájí své národní zájmy, nebo nadnárodní přístup, kdy jednotlivé státy převádějí některé svoje pravomoci na orgány organizace a ta posléze vykonává tyto pravomoci místo členských států. Organizace je pak opravdu nezávislá, pokud je schopna přimět členské země přijmout a aplikovat její rozhodnutí i proti jejich vůli či pokud pro daný stát či státy působí její rozhodnutí nevýhodně. Příkladem takovéto organizace je například Evropská unie, která má možnost přijímat v některých odvětvích rozhodnutí místo členských států (Waisová, 2008: 128-129).

2.7. Funkce mezinárodních kooperativních institucí

V kontextu rolí, které mezinárodní kooperativní instituce mohou sehrávat, je třeba zmínit také funkce, které takovéto entity plní. Tyto funkce jsou odvozené od očekávání, zájmů či cílů jednotlivých států, které do nich vstupují (Waisová, 2008:130).

2.7.1. Funkce artikulace a agregace zájmů

Artikulace je funkcí, která zásadně ovlivňuje, jaké požadavky a žádosti členů budou vnímány politickou sférou. Artikulované zájmy jednotlivých skupin se kombinují, konfrontují či přizpůsobují a formulují tak alternativní návrhy na řešení určitých problémů. Agregace úzce souvisí s artikulací (Waisová, 2008: 130) Pojem artikulace znamená definování a prezentování požadavků, kdežto agregace souvisí více s procesem, kterak jich dosáhnout (Bouwen, 2011: 370-371). Tyto pojmy jsou však na sobě závislé a překrývají se (Waisová, 2008: 130).

2.7.2. Funkce vytváření koalic

Další funkcí, kterou mezinárodní kooperativní instituce umožňují svým členům je tvorba koalic. Formální i neformální komunikace přispívá k lepší artikulaci a agregaci zájmů. Na základě společných zájmů je pak snazší utvářet koalice, tzn. partnerství alespoň dvou aktérů. Pro menší a malé státy je právě koalice efektivním

způsobem, jak prosadit své zájmy a mít diplomatické zastoupení na mnoha místech světa (Waisová, 2008: 132).

2.7.3. Funkce vytvoření agendy

Tato funkce úzce navazuje na ty předchozí. Mezinárodní kooperativní instituce definují širokou škálu důležitých témat, která jsou následně středem jejich zájmů a tím si stanovují žebříček hodnot. Tento žebříček se může lišit napříč členskou základnou (Waisová, 2008: 134).

2.7.4. Funkce vytváření norem

Na základě definování důležitých témat a vytvoření agendy, utváří mezinárodní kooperativní instituce normy, které posléze aplikují a posuzují jejich dodržování či nedodržování. Normy mohou být například mezinárodněprávní, normativní, odborné, sociální, environmentálního rázu či mnoho jiných typů (Waisová, 2008: 135-136).

2.7.5. Funkce socializační

Socializační funkce v tomto případě slouží k začlenění státu do určité mezinárodní kooperativní instituce. Součástí tohoto procesu je osvojení si rolí, norem, pozic a hodnot, které tato instituce užívá. Cílem je ovlivnit formování vnitrostátních struktur v souladu s normami vydanými mezinárodními institucemi (Waisová, 2008: 137-138).

2.7.6. Funkce sběru a distribuce informací

Další funkcí je sběr informací od jednotlivých členů a distribuce mezi členy ostatní. Mohou také disponovat informacemi, které sami získávají, či které si vytváří. Mnohdy je získávání, povinné sdělování a distribuce informací ustanoveno přímo v hlavních dokumentech organizací. Sdílení informací pomáhá ke zvýšení důvěry mezi členy a také snižuje jejich náklady (Waisová, 2008: 138).

2.7.7. Funkce preventivní diplomacie

Díky preventivní diplomacii je možné s předstihem rozpoznat potenciální spor a efektivně na ní reagovat. Preventivní diplomacie zahrnuje strategie, programy a politiky, které mají za cíl zabránit a předcházet vyhrocení střetů do stadia, kdy by došlo k použití násilí. Nejčastěji se na preventivní diplomacii podílejí regionální vládní i nevládní organizace, jelikož mají dobrou znalost místních reálií. Jejich činnost spočívá převážně v budování kooperativních vztahů mezi státy a jejich společnostmi, podporu ekonomického rozvoje a kulturního či vědeckého kontaktu. (Waisová, 2008: 139-140).

2.7.8. Ostatní funkce

Mezinárodní kooperativní instituce mohou mít i řadu jiných funkcí. Například mohou fungovat jako garanti bezpečnosti, mohou ověřovat různé skutečnosti či být zaměřeny na potírání zločinu. Mohou udržovat a podporovat sociální soudržnost, odstraňovat etnické, sociální či jiné štěpení konfliktu. Často také zajišťují různé služby či blahobyt a v případě nefunkčnosti státu mohou také dočasně nahrazovat některé jeho funkce (Waisová, 2008: 141-142).

2.8. Metodologické vymezení

Výše uvedená klasifikace nám pomůže charakterizovat skupinu G8 i G20. Po jejich charakteristice budou na základě stanovených proměnných obě skupiny porovnány. Stanovenými proměnnými jsou: vnitřní struktura obou skupin, rozhodovací proces obou skupin a výstup jejich rozhodnutí. Užitou metodou bude srovnávací analýza (*cross-case analysis*¹⁷), konkrétněji metoda rozdílu, kdy zkoumáme, jak se liší hodnoty závislé proměnné (vnitřní struktura obou skupin, rozhodovací proces obou skupin a výstup jejich rozhodnutí) v hodnotě nezávislé proměnné (v tomto případě proměnných - skupiny G8 a G20). Kauzální proměnná

¹⁷ Qualitative Research, *Cultivating the Under-Mined: Cross-Case Analysis as Knowledge Mobilization*. (<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/334/729>, cit. 13.7.2015).

bude tedy taková závislá proměnná, která se bude lišit u každé z nezávislých proměnných (Drulák, 2008: 62-71).

3. Skupina G7/8

3.1. Historie skupiny

3.1.1. Počátky

Historie této skupiny sahá do roku 1973. Konkrétně v neděli 25. března se neformálně sešli ministři financí Spojených států amerických (George Schultz), Velké Británie (Anthony Barber), Francie (Valéry Giscard d'Estaing) a Spolkové republiky Německo - tehdy „Západního Německa" (Helmut Schmidt) před nadcházejícím meetingem ve Washingtonu D.C.. Toho času prezident Richard Nixon nabídl jako možné místo schůzky Bílý Dům, jelikož byl o tomto víkendu mimo Washington. Skupina se nakonec sešla v knihovně v přízemí Bílého domu. Ministři neměli zájem o jakoukoliv publicitu, cítili však potřebu nějak sami o sobě referovat. Na základě místa jejich schůzky se označili jako the Library Group. Tím byly položeny základy budoucí skupiny G8. George Schultz od začátku uvažoval o tom, že zakládajících členů by mělo být pět, ne čtyři a několik měsíců po schůzce Library Group navrhl na meetingu Mezinárodního měnového fondu a Světové banky rozšíření členské základny o Japonsko, čímž vznikla skupina G5 (Schultz, 1995: 147-149). Od setkání v Bílém domě se ministři financí a občas i ministři zahraničí setkali desetkrát na neformálních setkáních (Hajnal, 2013: 48-49).

3.1.2. G6

Další rozšíření na G6 se uskutečnilo v roce 1975, kdy se ve dnech 15. - 17. listopadu konal první summit na francouzském zámku Rambouillet, kam byla oficiálně přizvána i Itálie, která dostala pozvánku relativně pozdě (Hajnal, 2013: 60). Summit byl svolán tehdejším francouzským prezidentem Valéry Giscard d'Estaingem. V tomto roce se poprvé sešli leaderi Spojených států amerických (Gerald Ford), Velké Británie (Harold Wilson), Francie (Valéry Giscard d'Estaing), Spolkové republiky Německo

(Helmut Schmidt), Itálie (Aldo Moro) a Japonska (Takeo Miki)¹⁸. Na prvním summitu byly deklarovány patnáct bodů, ve kterých lídři oznámili, že během tohoto setkání si vyměnili své pohledy na světovou ekonomickou situaci, běžné ekonomické problémy zúčastněných států, jejich lidské, sociální a politické dopady a plány, jak je řešit. V dalších bodech bylo deklarováno, že setkání se konalo na základě sdílených hodnot a odpovědnosti, že rozvoj země každého z vůdců bude prospívat i ostatním zemím po celém světě jak ekonomicky, tak v rozvoji demokratické společnosti. Že pro výše zmíněné udělají vše, co bude v jejich silách, a že tohoto chtějí dosáhnout větší mírou kooperace a konstruktivním dialogem mezi všemi státy a překonáváním vzájemných rozdílů v ekonomické úrovni, ekonomickém rozvoji, ale i rozdílů v sociálních a politických systémech. Že rozvinuté demokracie jsou předurčené k překonání vysoké nezaměstnanosti, postupující inflace a vážnými energetickými problémy. Nejurgentnějším úkolem je podle deklarace zajištění obnovy vlastních ekonomik, zamezení plýtvání lidskými zdroji vzniklého z nezaměstnanosti a zajištění stálého a trvalého rozvoje. Zmíněna byla i politika vůči socialistickým zemím. Dle deklarace je třeba podporovat obchod a spolupráci i s těmito zeměmi, jakožto účinný prvek politiky détente. Dále se deklarace zmiňuje o změně a stabilizaci světového finančního systému a o důležitosti spolupráce mezi rozvinutými a rozvíjejícími se státy. Na konci deklarace je ještě zmíněna nutnost intenzifikovat spolupráci s mezinárodními organizacemi¹⁹. Ministři financí pokračovali ve schůzkách třikrát do roka (Hajnal, 2013: 48). Deklarace z Rambouillet byla prvním výstupem skupiny G6, nicméně nebylo jisté, zda-li budou následovat další meetingy.

3.1.3. G7

Americká reakce na summit v Rambouillet byla však velmi pozitivní a prezident Ford volal po následujícím summitu. Ten se uskutečnil 26. - 27. června v San Juanu v

¹⁸ Ministry of Foreign Affairs of Japan, *Documents of Summit Meetings in the Past*. (http://www.mofa.go.jp/policy/economy/summit/2000/past_summit/table_e/index.html, cit. 14.7.2015).

¹⁹ Ministry of Foreign Affairs of Japan, *Declaration of Rambouillet*. (http://www.mofa.go.jp/policy/economy/summit/2000/past_summit/01/e01_a.html, cit. 14.7.2015). Zde je k nahlédnutí celá deklarace.

Puerto Ricu a jako další člen se ho zúčastnila Kanada, kterou zastupoval premiér Pierre Elliott Trudeau²⁰, nicméně například Itálie stále neměla pozvání jisté (Hajnal, 2013: 84). Tento summit sloužil k vyřešení rozdílů a nesrovnalostí mezi jednotlivými členy a zároveň sloužil jako příležitost navzájem se povzbudit tváří v tvář nepříjemným ekonomickým reformám, které státy čekaly (Reinalda, Verbeek, 1998: 205). V rámci tohoto summitu se také uskutečnil jeden marginální „minisummit“, kde původní země G5 probíraly rozšíření velké půjčky pro Itálii, podmíněnou vyloučením italské komunistické strany z vlády. Několik týdnů po summitu v Puerto Ricu byl tento „minisummit“ zveřejněn Helmutem Schmidtem, což prvně ukázalo zvyk setkávání se za zavřenými dveřmi, kde se probírají věci, které nejsou v oficiální agendě (Hajnal, 2013: 84-86). Kanada měla zájem zúčastnit se jednání již od prvního summitu, nicméně narážela na nesouhlas Francie, která si představovala omezené setkávání pouze pěti států a kromě Itálie, která byla přijata z velmi specifických politických důvodů, byla proti dalšímu rozšiřování. Nicméně, dopis kanadského premiéra francouzskému prezidentovi, kde argumentoval ekonomickou vahou Kanady, mezinárodní rolí a podílem na mezinárodním obchodu, energetické oblasti a ostatních tématech, které skupina řešila, ospravedlňoval začlenění Kanady do skupiny. I když byla Kanada do skupiny již přijata, Francie stále trvala na rozdílném zacházení s ní (a Itálií), což se nelíbilo prezidentu Fordovi, který trval na rovnosti všech členů (Hajnal, 2013: 84-87). Tím se ustálila skupina G7.

3.1.4. Evropské společenství/Evropská unie a G7/8

V roce 1977 bylo prvně na summitu v Londýně zastoupeno Evropské společenství, později Evropská unie (ES/EU), kterému se dostalo zvláštního postavení. Evropské společenství nebylo oprávněno (a Evropská unie není oprávněna) hostovat summitu, tudíž nemá možnost určovat přímo agendu, tak jako to mohou udělat členské státy. V ostatních odvětvích však má stejné pravomoci jako členské státy. Podílí se například na technické přípravě a dirigování summitu, má vlastního šerpu

²⁰ Ministry of Foreign Affairs of Japan, *Documents of Summit Meetings in the Past*. (http://www.mofa.go.jp/policy/economy/summit/2000/past_summit/table_e/index.html, cit. 14.7.2015).

(viz níže) a diskutuje s ostatními řešené problémy. Také se zúčastní ministerských zasedání a dalších těles fungujících při skupině (výjimkou je zasedání ministrů financí, kterého se Evropská unie nezúčastnila až do 3. října 1998). Nejaktivněji ES/EU vystopovalo/vystupuje při tématech, kde její členové jednají kolektivně, popřípadě tam, kde Komise nebo předsednictvo Rady Evropské unie funguje jako mluvčí. Evropská unie je na zasedání zastoupena předsedou Evropské komise, vysokým představitelem Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku, místopředsedou pro ekonomické a finanční záležitosti a osobním zmocněncem předsedy Evropské komise. Předseda Rady Evropské unie se také zúčastní summitu, pokud je tato funkce zastupována státem, který není členem G8. (Hajnal, 2013: 87-90).

V roce 2009, spolu s přijetím Lisabonské smlouvy, bylo zrušeno šestiměsíční rotující předsednictví Rady Evropské unie a byla ustanovena komise na dobu trvání 2,5 let s možností znovuzvolení, se stali delegací při G8 předseda Rady Evropské unie a předseda Evropské komise. Předseda Rady EU zastupuje Radu na úrovni hlav států a vlád a oba dva formují jednotnou delegaci při skupině, což nahradilo systém dvou delegací, který fungoval před Lisabonskou smlouvou. Předseda Rady EU se soustředí na politické a bezpečnostní otázky a předseda Evropské komise na otázky ekonomické a finanční a je zodpovědný za reprezentaci ve skupině G20 (Debaere, Orbie, 2015: 5).

3.1.5. Rusko a G7

Poslední člen, který přibyl do skupiny G7 a rozšířil ji na G8, je Rusko. Stalo se tak v roce 1998, nicméně počátky spolupráce skupiny s tímto státem se datují mnohem dále. V roce 1989 odeslal prezident Sovětského svazu dopis francouzskému prezidentovi Mitterandovi, ve kterém vyjádřil přání zapojit SSSR do summitů. Přestože se tak nestalo okamžitě, hrálo Rusko od té doby stále důležitější roli. Historickým milníkem byl rok 1991, kdy Michail Gorbačov navštívil Londýn v době konání summitu. I když se nezúčastnil summitu přímo, setkal se zde individuálně s leadery jednotlivých zemí a do detailu s nimi diskutoval o ekonomických a politických

reformách Sovětského svazu. Je nutno podotknout, že přístup členských zemí vůči SSSR, stejně jako míra pomoci, se značně lišil, nicméně všechny státy se shodly na tom, že je třeba Sovětský svaz více začleňovat do světového ekonomického systému (Hajnal, 2013: 89-90). Hlavní obavy pramenily z předpokladů, že Gorbačov, ač započal demokratické reformy, je přece jen komunist a jeho politika je značně těkavá a SSSR či Rusko nemá žádnou demokratickou tradici²¹.

Po rozpadu Sovětského svazu se pozornost obrátila na Borise Jelzina, který převzal moc v Ruské federaci - následnickém státu SSSR²². Přestože oficiálně stál mimo hlavní rámec summitu v Mnichově, vedl Jelzin s leadery G7 bilaterální i multilaterální jednání a zpět se vrátil s příslibem další budoucí spolupráce a konkrétnějšími výsledky, než jeho předchůdce (například půjčkou v hodnotě cca 4,5 miliard dolarů). Také se prvně začalo hovořit o Rusku jako o možném plnohodnotném členovi skupiny, přestože tento názor zastával převážně prezident USA George H. Bush a u ostatních členů budil rozporuplné, spíše negativní reakce. Prvně se Rusko zúčastnilo politických diskuzí jako plnohodnotný partner na summitu v Naples a na Denverském summitu v roce 1997 už bylo přítomno skoro všech jednání vyjma několika finančně a ekonomicky zaměřených. Oficiálním stálým členem se pak Rusko stalo v květnu roku 1998 na summitu v Birminghamu a skupina se rozrostla na G8. Vedle G8 ale stále koexistovala skupina G7 a setkávala se jak na summitové, tak ministerské úrovni až do roku 2002, kdy se konal summit v Kananaskisu. Toto ale nic nemění na tom, že vstup Ruska do skupiny značně změnil celou instituci, jelikož se stala více reprezentativní a různorodou. Hlavní přínos Ruska byl z počátku vnímán hlavně v oblasti energetiky (Hajnal, 2013: 90-92).

Na druhou stranu, vstup Ruska do skupiny G8 vzbudil i značnou vlnu nevole. Skupina G7 od začátku dávala příležitost vůdcům ekonomicky nejvyspělejších

²¹ G7 Research Group, *The Summit at the End of the Cold War*. (<http://www.g8.utoronto.ca/governance/gov1/gov1cold.htm>, cit. 14.7.2015).

²² Сайт конституции российской федерации, *Федеральный закон от 15 июля 1995 г. N 101-ФЗ "О международных договорах Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями)* (<http://constitution.garant.ru/act/base/10103790/>, cit. 14.7.2015).

demokracií konzultovat své problémy, záměry a postupy a Rusko není pravá demokracie, ani vůdčí ekonomika a začleněno bylo hlavně pro svůj velký geopolitický rozsah, strategické záměry skupiny, jaderný potenciál a přání „socializovat“ ho. Vezmeme-li v potaz tato fakta, tak spolu se začleněním Ruska mají stejný, ne-li větší, nárok být do skupiny začleněny i státy jako Indie nebo Čína. I když byl vstup do skupiny pro Rusko velmi významný, postupem času se ukázalo, že má tendence postupovat spíše proti uvolňování trhu či demokratizaci společnosti. Tyto dva faktory vedly už v roce 2005 k tomu, že někteří volali po pozastavení členství Ruska ve skupině do té doby, než budou v zemi zavedeny a dodržovány politické svobody, které jsou demokratickým zemím vlastní. Po roce 2006 se zvedla další vlna otázek, zda-li je Rusko opravdu vhodným členem, jelikož velikost ruské ekonomiky automaticky neospravedlňuje jeho začlenění do skupiny, protože stát není ekonomicky ani politicky svobodný a je v zájmu celé skupiny vytvořit politiku, která by přiměla Putina dodržet jeho mezinárodní povinnosti. Tento trend se dále za posledních pět let stupňoval, a přestože se Rusku povedlo dosáhnout určitých úspěchů (nižší míra nezaměstnanosti, méně lidí žijících pod hranicí chudoby), tak politický systém se stává stále více autoritativnějším, méně otevřeným a pluralitním a více represivním vůči opozici a nezávislým médiím (Hajnal, 2013: 91-95).

Washingtonský Institut pro mezinárodní ekonomii přišel s pěti možnými variantami řešení. Buď celkově nebo částečně bojkotovat summit pořádaný v Petrohradě, brát summit pouze jako setkání bez jakékoliv hlubší hodnoty, akceptovat věci tak jak jsou a brát v potaz, že v hlavním tématu summitu - energetice - má Rusko co nabídnout, jednat o dalších tématech, ve kterých je Rusko kompetentní nebo přenést svojí agendu na jiné skupiny, které jsou více kompetentní. Výstupem této studie byl návrh na menší summit těsně před tím petrohradským, který by se uskutečnil v některé pobaltské zemi. Tento summit se však nikdy neuskutečnil

(Hajnal, 2013: 95-97). V souvislosti s anexí Krymu a situací na Ukrajině opravdu došlo k pozastavení členství Ruska ve skupině G8 na dobu neurčitou v březnu roku 2014²³.

3.2. Charakteristika skupiny

3.2.1. Struktura skupiny

Skupina G8 nemá žádný trvalý sekretariát a funguje na rotujícím jednoletém předsednictvím v jasně daném pořadí, které je následující: Francie, USA, VB, Rusko (od roku 2006), Německo, Japonsko, Itálie a Kanada. Předsedající země je vždy zodpovědná za pořádání a organizaci summitu. Agenda summitu se vždy utváří v předstihu osobními zástupci jednotlivých leaderů a podpůrnými skupinami²⁴, které tvoří ministerská fóra, expertní nebo pracovní skupiny či různé skupiny zabývající se jedním jevem - například zmocněnci pro Afriku. Osobitým prvkem je také funkce tzv. šerpy (Hajnal, 2013: 128). Skupina nemá jasně formulovaná kritéria pro přijetí, nicméně součet jejich HDP tvoří cca 50% objemu světové ekonomiky²⁵

3.2.2. Summity

Summit stojí na pomyslné špici ve struktuře skupiny G8²⁶ a koná se jednou ročně. Na tomto summitu se setkávají leadeři členských zemí a dalších přizvaných států a projednávají nastavenou agendu. Nastolovaná agenda odráží dlouhodobé celosvětové trendy, spíše než náhodné aktuální. Summity můžeme chronologicky seřadit podle několika kategorií. Z hlediska ekonomických otázek jsou to čtyři kategorie:

1) 1975 - 1979 - Období silného ekonomického růstu, doprovázeného vysokou inflací, kdy agenda summitů byla orientována především makroekonomicky.

²³ The White House, *Background Briefing on the G7 Meeting*. (<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/03/24/background-briefing-g7-meeting>, cit. 14.7.2015).

²⁴ Stockholm International Peace Research Institute, *The structure and the procedures of the G8 Group of Industrialized States*. (http://www.sipri.org/research/disarmament/nuclear/researchissues/strengthening_reduction/G8/structure_procedures, cit. 14.7.2015).

²⁵ Council on Foreign Relations, *The Group of Seven*. (<http://www.cfr.org/international-organizations-and-alliances/group-seven-g7/p32957>, cit. 14.7.2015).

²⁶ G8 Civil, *Structure of G8 Bodies*. (http://en.civilg8.ru/g8_group/1651.php, cit. 14.7.2015).

2) 1980 - 1984 - Období ekonomické recese, kdy se summity orientovaly především na mikroekonomické otázky a opatření proti inflaci.

3) 1985 - 1989 - Období, ve kterém se agenda summitů orientovala opět na makroekonomické problémy a ekonomický rozvoj.

4) 1990 - nyní - Období, kdy došlo k oživení mikroekonomických a strukturálních otázek.

Z hlediska institucionálního rozvoje můžeme summity rozdělit do tří období.

1) 1975 - 1981 - V tomto období se summitů účastnili leadeři členských zemí a doprovázeli je ministři financí a zahraničí.

2) 1982 - 1988 - Období, kdy došlo k rozmachu systému samostatných schůzek ministrů členských zemí. Ministři obchodu se začali samostatně scházet roku 1982, následovali je ministři zahraničí v roce 1984 a v roce 1986 ministři financí.

3) 1989 - 1995 - V těchto letech započali setkání s představiteli SSSR/Ruské federace, od roku 1992 začalo pravidelné setkávání ministrů životního prostředí a od roku 1993 se sešlo také mnoho *ad hoc* meetingů, které byly primárně zaměřené na pomoc Rusku a Ukrajině.

Můžeme se také setkat s dělením na cykly podle témat a aktivity.

1) 1975 - 1980 - V tomto cyklu nalézáme summity velmi ambiciózně ekonomicky zaměřené.

2) 1981 - 1988 - V druhém cyklu došlo k posunutí agendy směrem k neekonomickým tématům.

3) 1989 - 1994 - Třetí cyklus se nesl ve znamení konce studené války, soustředil se hlavně na střední a východní Evropu a státy bývalého SSSR. Na programu byly také ale témata, jako životní prostředí, obchod s drogami nebo praní špinavých peněz.

4) 1995 - nyní - Poslední cyklus se zabývá reformou mezinárodních institucí.

Poslední dělení uvádí několik summitových chronologií.

Cyklus summitů - První zahrnuje všechny summity od Rambouillet, až po Denver z roku 1997 a druhý všechny summity skupiny G8.

Řada summitů - Obnáší summit pořádaný každou členskou zemí, tzn. 7(8) summitů.

Série summitů - Rozčleňuje summity tématicky podle probírané agendy. Doposud bylo 7 sérií.

1) Oživení ekonomického růstu. (1975 - 1978)

2) Zadržení inflace. (1979 - 1982)

3) Vzestup politické spolupráce. (1983 - 1988)

4) Konec studené války. (1989 - 1993)

5) Instituce globalizace. (1994 - 1997)

6) Globalizace a rozvoj. (1998 - 2000)

7) Boj proti terorismu a jeho příčinám. (2002 - nyní)

(Hajnal, 2013: 74-76).

Role summitů spočívá především ve vytvoření prostoru k diskuzi pro světové leadery a nalezení společného konsenzu, summit není výkonným orgánem. Od každého státu se očekává, že v rámci domácí politiky aplikuje přijatá rozhodnutí. Výstupem summitů je několik typů dokumentů.

Komuniké - Prvním z typů dokumentů je tzv. komuniké. Tento typ dokumentu byl nejběžnějším typem od roku 1975 do roku 2001. Jedná se o text, na kterém se shodly všechny členské státy. Neodráží sice pokrok v rámci diskuze nebo škálu priorit, které se projednávají, ospravedlňuje ale a uvádí zvolené typy postupů pro ten či onen problém. Často byl takovýto dokument nazýván finální komuniké, deklarace, či ekonomická deklarace. Komuniké se pak stalo vodítkem pro další summit. Poslední

bylo vydáno v roce 2001. Důvodem opuštění od tohoto typu dokumentu byla jeho přílišná délka a z ní plynoucí averze některých členů. V počátcích byla komuniké dokonce vydávána některými novinami, nicméně od toho bylo upuštěno právě v souvislosti s jejich stále se rozrůstající délkou. V současné době není neobvyklé, že státy publikují takovéto dokumenty na svých webových stránkách. Komuniké můžeme nalézt několik druhů - mezinárodní závazky členských států, doporučení pro členské státy, pozvánky do mezinárodních organizací a úkoly s nimi spojené. Pro dosažení implementace navržených norem může skupina použít přímou formulaci doporučení, pobídnout členskou zemi, delegování úkolu na jinou organizaci a utvoření nového mezinárodního tělesa (Hajnal, 2013: 307-309).

Deklarace o politických a jiných globálních či regionálních záležitostech - Tento typ dokumentu je zaměřen převážně na záležitosti mezinárodní politiky či jiná neekonomická témata. Tento typ dokumentu byl prvně vydán v roce 1978 kvůli francouzskému nesouhlasu s širšími politickými a bezpečnostními rozhovory a japonskou neochotou k tomu samému. Do roku 1998 byly vydávány tyto deklarační stranou od finálního komuniké (Hajnal, 2013: 311-314).

Prohlášení a shrnutí předsedy summitu - Tento text vyjadřuje úhel pohledu hostitele summitu, za který nese osobní odpovědnost. Ostatní členové do tohoto textu nepřispívají a nereprezentují tudíž všestranný konsenzus. Po mnoho let sloužil tento typ dokumentu převážně jako hostitelův souhrn a ohodnocení celého summitu, včetně dosažených cílů. (Hajnal, 2013: 314-317).

Akční plány a zprávy z jiných těles skupiny - Akční plány spojené s hlavní agendou skupiny se staly pravidelným rysem summitů. Jejich součástí jsou i zprávy o pokroku v daných otázkách, které připravují podružná tělesa a předávají je leaderům (Hajnal, 2013: 318).

Společná prohlášení leaderů skupiny a přizvaných hostů - Od roku 2005 existuje také tento typ dokumentu, který odráží vůli leaderů přiblížit ke skupině také další státy světa (Hajnal, 2013: 319).

Bilaterální deklaráce vydané jako dokumenty summitu - Během summitů G7 a G8 byly bilaterální prohlášení běžným jevem, nicméně až po summitu v Petrohradě roku 2006 byly tyto dokumenty zveřejněny (Hajnal, 2013: 320).

Přepis tiskových konferencí - Tento zdroj, který je však o úroveň níže, než oficiální tiskoviny vydané skupinou, utváří také podstatný typ dokumentů. Na konci každého summitu se koná tisková konference, kde hostitel summitu prezentuje celý průběh. Pro žurnalisty, kteří nemají povolen vstup na setkání leaderů, je to velmi důležitý okamžik, kdy mají šanci dozvědět se podstatné informace. Členské státy také občas vydají brožury, týkající se obsahu summitu (Hajnal, 2013: 320-321).

3.2.3. Šerpové

Šerpové²⁷ jsou, stranou summitu a ministerských fór, třetím dílem systému skupiny G7/8. Funkce šerpy je nejstarší prvek celého systému. Je starší než samotný summitový systém a jedná se o osobní zástupce jednotlivých leaderů států. Sházejí se několikrát do roku a jednájí o přípravách summitů. V průběhu summitů mají speciální roli, jelikož jsou jedinými osobami navíc, kteří jsou přítomni v místnosti, kde leadeři jednájí. Zapisují poznámky a přenášejí informace a rozhodnutí dalším tělesům skupiny. Po summitu také zjišťují reakce na projednané podněty (Hajnal, 2013: 138).

Jednotlivé národní týmy šerpů se skládají ze tří jednotlivců, kromě šerpy, jsou zde také dva „pod-šerpové“ (v originále sous-sherpas). Finanční „pod-šerpa“ pochází z ministerstva financí a „pod-šerpové“ zahraničních věcí z ministerstva zahraničních věcí. Úkolem „pod-šerpy“ z ministerstva zahraničních věcí je starat se o záležitosti, které nespádají do působnosti ministerstev financí. Jako příklad můžeme uvést mezinárodní obchod či životní prostředí, nicméně je stále mnoho záležitostí, o které se starají přímo úředníci ministerstev zahraničí. Zástupci ministerstev financí se pak

²⁷ V původním významu slova je šerpa obyvatel Tibetu nebo Nepálu, proslulý horolezeckými schopnostmi. Oxford Dictionaries, *Sherpa*. (<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/Sherpa?q=sherpa>, cit. 17.7.2015).

zodpovídají přímo ministroví a i když jsou členy systému skupiny, nepatří mezi členy týmu šerpů (Hajnal, 2013: 139).

Role šerpů se však neomezuje jen na přípravu summitů, zapisování a spojování jednotlivých těles skupiny. V čase, kdy se nekoná summit, je šerpa příští předsednické země tím, kdo obstarává agendu mezi jednotlivými státy ve formě konzultací svých kolegů z jiných členských zemí, kteří pak kontaktují své nadřízené. Šerповé jsou také zapojeni do jednání s představiteli občanské společnosti a například idea Evropské banky pro obnovu a rozvoj pochází z iniciativy francouzského šerpy Jacquese Attaliho, který předsedal setkání šerpů v roce 1989. Šerповé nepodávají žádnou písemnou zprávu o svém působení, nicméně jejich práce je v systému G7/8 všudypřítomná (Hajnal, 2013: 140-141)

3.2.4 Ministerská fóra

Za 40 let existence skupin G7/8 vzniklo mnoho ministerských fór, která pomohla ke sblížení jednajících a nalezení společné řeči. Některá z nich byla utvořena pouze *ad hoc*, jiná se z *ad hoc* stala permanentní součástí systému G7/8. Nejdůležitějšími fóry je fórum ministrů financí a ministrů zahraničí (Hajnal, 2013: 128).

Setkávání ministrů financí se datuje ještě k prvopočátkům skupiny G5 a probíhalo paralelně se setkáním ministrů financí G7 až do roku 1987. Ministerské fórum bylo utvořeno v roce 1986 a kromě ministrů financí se ho zúčastňují také guvernéři centrálních bank a generální ředitel MMF. Od roku 1998 se pak ministři financí a zahraničí přestali kompletně zúčastňovat jednání s hlavami vlád a států. V tomto roce také přišlo fórum ministrů financí s návrhy ohledně řešení asijské finanční krize z let 1997-98 a s návrhy, kterak by Bretton Woodské instituce mohly hrát větší roli ohledně zmírnění dopadů této krize a zamezení krizím budoucím (Hajnal, 2013: 129). Ministři zahraničí se jednoručně sházeli od roku 1975 do roku 1997 a od roku 1984 se také jednou ročně shází na pracovní oběd v New Yorku. Od roku 1998 mají ministři zahraničí společný meeting s ministry financí (Hajnal, 2013: 131-132).

Se zavedením Eura a vytvořením Evropské centrální banky (ECB) se stal její prezident regulérním účastníkem setkání ministrů financí a guvernérů centrálních bank G7. EU tak byla prvně zastoupena jako celek na těchto setkáních. Je však třeba podotknout, že každý ze členských států (včetně těch v eurozóně) kontroluje svoji fiskální politiku a tudíž hlas prezidenta nepůsobí jednotně. Oproti tomu Rusko nebylo začleněno do systému setkávání ministrů financí skupiny G7, přestože bylo do skupiny přijato. Důvodem byl nesouhlas ministrů financí G7 kvůli nedostatečné ekonomické síle země (Hajnal, 2013: 130-132). Přestože Rusko nemělo možnost zasahovat do tvorby finanční politiky skupiny G7/8, bylo přizváno, aby tato jednání sledovalo (Lin, Morson, Muravska, Verli, 2006: 9).

Také ministři ostatních odvětví se sházejí v rámci spolupráce ve skupině G7/8. Ministři životního prostředí se sešli prvně roku 1992 a pravidelně se sházejí od roku 1994. Ministři spravedlnosti byli například první, kteří se sešli na videokonferenci a sice roku 1998. Sházejí se také ministři rozvoje, vzdělání, energetiky, zdravotnictví či obchodu. Konkrétně ministři obchodu se prvně sešli na summitu roku 1978 a od roku 1982 se začali setkávat třikrát nebo čtyřikrát za rok (Hajnal, 2013: 133-138).

Výstupy ministerských fór se buď začleňují do dokumentů vydávaných na summitech, nebo dokumenty vydávají sama fóra. Může se jednat buď o komuniké, závěry předsedy jednání nebo usnesení. V případě skupiny ministrů financí či zahraničí je také běžné, že dokumenty nejsou veřejnosti přístupné, či dokonce neexistují vůbec nebo jen velmi vzácně (Hajnal, 2013: 339-345).

3.2.5. Expertní skupiny, pracovní skupiny a akční výbory

Součástí systému skupiny G7/8 jsou také různé expertní a pracovní skupiny či akční výbory (v originále taskforce). Během let bylo vytvořeno mnoho regulérních i *ad hoc* skupin. Cílem některých je vypracovávat relevantní dokumentaci či veřejná oznámení, jiné se zabývají tvorbou důvěrných dokumentů pro interní použití skupiny a další mají za úkol analyzovat možné řešení různých problémů a záležitostí. (Hajnal, 2013: 345-347). Uvést můžeme například Světový fond pro boj proti AIDS, který byl

založen roku 2002 a pomáhá v boji nejen proti HIV/AIDS, ale i malárii či tuberkulóze²⁸. Jeho hlavní náplní je obstarávání financí na programy pro prevenci, léčbu nemocí a péče o nemocné v krizových oblastech²⁹. Kromě toho také vydává tisková prohlášení, záznamy z jednání a další dokumenty, zabývající se touto tematikou³⁰.

Dalším příkladem je Finanční akční výbor (Financial Action Taskforce - FATF), což je mezinárodní mezivládní organizace, která má celosvětový vliv při vytváření standardů a hodnocení jurisdikcí v oblasti boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Založen byl v roce 1989 a v roce 1990 vydal tzv. Čtyřicet doporučení v boji proti praní špinavých peněz, která byla v roce 2001 doplněna o dalších devět doporučení pro boj s terorismem. Mimo jiné také vydal v roce 2006 Příručku pro státy a odhadce (*Handbook for Countries and Assessors*³¹), která obsahuje návody a rady právě v tomto odvětví. Výbor má 36 členů (včetně Evropské komise), 8 přidružených členských uskupení a zavázalo se k dodržování jeho norem 180 států³².

Jako třetí příklad poslouží Rada pro finanční stabilitu (Financial Stability Board - FSB). Tato organizace byla založena v roce 2009 jako nástupkyně po Fóru pro finanční stabilitu (Financial Stability Forum - FSF), které mělo za hlavní cíle přiblížit osoby odpovědné za finanční stabilitu v podstatných mezinárodních finančních centrech, jako například pokladnice či centrální banky, uskupení dozorců a poradců, které bude utvářet standardy a dobré zásady v tomto oboru a výbory expertů centrálních bank, zabývajících se infrastrukturou a fungováním trhu. FSB pak získalo na summitu

²⁸ The Global Fund, *About the Global Fund*. (<http://www.theglobalfund.org/en/about/>, cit. 17.7.2015).

²⁹ The Global Fund, *Fighting AIDS, Tuberculosis and Malaria*. (<http://www.theglobalfund.org/en/about/diseases/>, cit. 17.7.2015).

³⁰ The Global Fund, *Library*. (<http://www.theglobalfund.org/en/library/>, cit. 17.7.2015).

³¹ FATF, *Handbook for Countries and Assessors*. (<http://www.fatf-gafi.org/topics/mutualevaluations/documents/handbookforcountriesandassessors-amlcfevaluationsandassessments.html>, cit. 17.7.2015).

³² Ministerstvo financí ČR, *Mezinárodní spolupráce a instituce*. (<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/boj-proti-prani-penez-a-financovani-tero/mezinarodni-spoluprace-a-institute>, cit. 17.7.2015).

leaderů skupiny G20 větší mandát k dosažení svých cílů³³. Těchto cílů chce dosáhnout standardizováním trhu podle různých kritérií^{34,35}.

Nezanedbatelnými prvky systému G7/8 jsou také styky s občanskou společností, obchodním sektorem a mezinárodními organizacemi.

3.2.6. Vztahy se zástupci občanské společnosti

Z neformální podstaty celé skupiny vyplývají i značně neformální vztahy mezi skupinou a občanskou společností. Což je rozdíl například oproti těm samým vztahům mezi občanskou společností a OSN, kde mají vztahy s nevládními organizacemi svoji tradici a formu. Můžeme říci, že vztahy s občanskou společností se liší stát od státu a historii spolupráce s nevládními organizacemi a občanským společenstvím obecně můžeme rozdělit na čtyři etapy. V první etapě, mezi lety 1975-1980, se jednalo o spolupráci omezenou na několik málo obchodních uskupení, které apelovaly hlavně na domácí vlády, obzvláště v USA. Druhá etapa, roky 1981-1994, znamenala období, kdy občanská společnost rozpoznala potenciál skupiny a uznala ji za legitimní nástroj, kterak lobovat za své zájmy. Ve třetím období 1995-1997 skupina G7 uznala narůstající pozitivní vliv nevládních organizací a jiných entit občanské společnosti. Čtvrté, zatím poslední období, které se datuje od roku 1998, je charakteristické silným vlivem nevládních organizací, a dokonce i jedinců, kteří vystupují jako prostředníci. Jmenujme například Bona Voxe či papeže Jana Pavla II. V současné době působí občanské společenství na skupinu čtyřmi způsoby - dialogem, demonstracemi, paralelními summity a partnerstvím (Hajnal, 183-232).

3.2.7. Vztahy s obchodním sektorem

Obchod je nedílnou součástí skupiny G7/8. Skupina i obchodníci ze soukromého sektoru se navzájem uznávají a spolupracují spolu, jak můžeme ukázat

³³ Financial Stability Board, *History*. (<http://www.financialstabilityboard.org/about/history/>, cit. 17.7.2015).

³⁴ Financial Stability Board, *Key Standards for Sound Financial Systems*. (http://www.financialstabilityboard.org/what-we-do/about-the-compendium-of-standards/key_standards/, cit. 17.7.2015).

³⁵ Tyto skupiny posloužily jako příklad, expertních skupin, pracovních skupin a akčních výborů je mnohem více, pro další informace viz například http://en.civilg8.ru/g8_group/1651.php.

na příkladu dvoudenního „mini-summitu“, který se konal v roce 1980 a zúčastnilo se ho dvacet leaderů významných obchodních, finančních a ekonomických uskupení. Tato skupina probírala s leadery G7 témata jako inflace, ekonomický růst, daňový a regulační systém nebo nerovnosti v mezinárodní toku plateb a apelovala na leadery skupiny, aby použili svůj vliv na Mezinárodní měnový fond a Světovou banku ve smyslu rozvoje jejich orgánů a také na tvorbu nových investičních nástrojů. Důležitým prvkem je Mezinárodní obchodní komora (International Chamber of Commerce - ICC), která zastupuje společnosti napříč celým světem a již dlouho přispívá svými prohlášeními ke tvorbě agendy. Další podobnou organizací je Světové ekonomické fórum (World Economic Forum - WEF), kde leadeři skupiny vystupují často jako hosté nebo přednášející. Občas se může stát, že skupiny orientující se na zisk se spojí se zástupci občanské společnosti, což je celkem diskutabilní jev, jelikož obě skupiny se orientují na jiné cíle a používají jiné metody, kterak svých cílů dosáhnout (Hajnal, 2013: 172-179).

3.2.8. Vztahy s mezinárodními organizacemi

Skupina G7/8 od samého začátku uznávala roli mezinárodních organizací a snažila se prohlubovat a rozšiřovat spolupráci s mezinárodními kooperativními organizacemi. Z počátku však působila skupina poněkud odtažitě vůči mezinárodním vládním organizacím, což se změnilo až po roce 1989. Oproti tomu s mezinárodními finančními institucemi si byla skupina blízká od samého začátku. To je celkem logické, vezmeme-li v potaz fakt, že členům skupiny patří v součtu cca polovina všech hlasů ve Světové bance a Mezinárodním měnovém fondu. Z řad mezinárodních organizací jsou běžnými účastníky summitů zástupci právě Mezinárodního měnového fondu, Světové obchodní organizace, popřípadě zástupci různých těles OSN nebo zástupci Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD). Organizace se zúčastňují pravidelně setkání ministrů financí či zahraničí, přestože ne vždy ve stejném složení a jsou na ně přesouvány záležitosti, které spadají do kompetence jejich působnosti. Často také sami ministři apelují

různými způsoby na orgány organizací. Příkladem může být navržení dlouhodobých cílů Mezinárodnímu měnovému fondu nebo memorandum, ve kterém ministři financí a guvernéri centrálních bank navrhli reformy mezinárodního měnového systému (Hajnal, 2013: 159-169).

3.3. Rozhodovací proces

Rozhodovací proces skupiny se po dlouhou dobu odehrával na dvou úzce spojených úrovních. Na úrovni hlav států a vlád a ministrů zahraničí a financí a na úrovni malých týmů úředníků, kterým předsedali osobní zástupci leaderů - šerpové. Vykonávání agendy pak bylo přeneseno na další instituce. Během 90. let 20. století se však proces radikálně změnil poté, co se vůdci začali scházet sami a stejně tak i ministři a podpůrný aparát. Celý rozhodovací proces se tak stal mnohem komplexnějším a rozptýlenějším. Celý proces rozhodování můžeme rozdělit na několik částí.

První část zahrnuje hlavy států a vlád. Tato část rozhoduje a hledá konsenzus velmi často na základě domácí politiky, snaží se, aby rozhodnutí bylo co nejjednodušší (po byrokratické stránce), často inovuje agendu summitu (hlavně co se týče procedur) a příliš se nezajímá o následnou implementaci rozhodnutí. Druhá část zahrnuje podpůrný aparát, tzn. šerpy a ministerská fóra. Šerpové připravují témata, tzn. čím se budou a nebudou leadeři na summitu zabývat. Zahrnutím tématu do agendy summitu mají možnost rozpoutat debatu na nižších úrovních, bez toho, aby bylo nutné jakékoliv přispění ze strany leaderů. Šerpové se příliš nezajímají o implementaci výsledků, to je práce spíše ministerských fór, expertních skupin a dalších širších institucí. Tato část dělá velmi často vlastní závěry bez přispění části první. Třetí část zahrnuje expertní a pracovní skupiny a ostatní aktéry. Jedná se o různé typy organizací, které jsou po summitu pověřené implementací jednotlivých rozhodnutí. Dříve uzavřený systém v dnešní době dává stále větší prostor externím entitám (včetně vlád ostatních zemí) a působí na ně stále více systematicky a přesvědčivě.

Problémem může ovšem být přílišná rozmanitost jednotlivých entit a tím pádem i jejich cílu - například orientace na zisk či nikoliv.

Obecně můžeme říci, že rozdělení dříve velice úzce spojených rovin přispělo k zapojení vícera entit do rozhodovacího procesu a umožnilo ho prohloubit (Bayne, 2000: 1-22).

3.4. Kritika skupiny G7/8

Skupina bývá často kritizována z mnoha směrů. Jedním z nich je přijetí Ruska. Přijetím Ruska přestala skupina reprezentovat největší a nejdynamičtější ekonomiky a nereprezentuje již systém demokratických hodnot. Stejně tak skupina nezastupuje všechny vlastníky jaderných zbraní. Také nereprezentuje všechny světadíly a zájmy rozvojových zemí jsou značně podhodnocené. Dalším faktorem je velký vliv zemí skupiny v organizacích jako Světová banka nebo Světová obchodní organizace (kde, jak již bylo zmíněno, podíl hlasů členských zemí skupiny dosahuje cca 50%), Mezinárodní měnové fórum a Rada bezpečnosti OSN³⁶. Nezastoupené země se proto obávají, že skupina může uplatnit taková rozhodnutí, která budou nevýhodná pro ostatní země. Podle některých autorů je skupina již přežitým západocentrickým pokusem o globální vládnutí³⁷.

³⁶ Global Issues, *G8 Summits: Empty promises each year*. (<http://www.globalissues.org/article/720/g8-summits-empty-promises-each-year>, cit. 14.7.2015).

³⁷ Council on Foreign Relations, *The Group of Eight (8) Industrialized Nations*. (<http://www.cfr.org/international-organizations-and-alliances/group-eight-g8-industrialized-nations/p10647#p4>, cit. 14.7.2015).

4. Skupina G20

4.1. Historie skupiny

4.1.1. Pozadí

Jak skupina G8, tak skupina G20 má svůj původ v době krize. Prvopočátek skupiny G20 se datuje do roku 1999, kdy skupina ministrů financí a guvernérů centrálních bank států G7 oznámila, že chtějí rozšířit dialog ohledně klíčových ekonomických a finančních taktických otázek mezi významné ekonomiky a dále podporovat spolupráci pro dosažení stabilního a udržitelného ekonomického růstu, který by byl prospěšný všem. Toto oznámení vyznačilo oficiální zrod skupiny, která se stala známou jako G20. Nicméně, tomuto kroku předcházelo několik událostí. Na summitu v Halifaxu roku 1995 byla vyjádřena podpora začlenění důležitých, ekonomicky se rozvíjejících zemí do mezinárodního finančního systému s ohledem na nedostatečnou pozornost dosud věnovanou těmto státům. Na základě tohoto usnesení vytvořil Mezinárodní měnový fond novou dohodu o zápůjčkách (New Arrangement to Borrow - NAB), která funguje od roku 1998 a jejímž cílem je umožnit státům čerpat nouzový finanční příspěvek. Členy je 26 zemí a postupně tato dohoda vedla k utvoření a schůzkám dvou skupin (Hajnal, 2014: 28-31).

4.1.2. G22 a G33

První z nich byla takzvaná G22 nebo také Willard Group (název byl odvozen podle hotelu ve Washingtonu D.C., kde se skupina prvně setkala). Skupina G22³⁸ se setkala z popudu tehdejšího amerického prezidenta Billa Clintona, který pověřil ministra financí Roberta Rubina organizací mimořádného meetingu ministrů financí z celého světa, kde by byly probírány problémy sužující světovou ekonomiku a v ideálním případě přijat konsenzus ohledně jejich řešení. Podle zástupců ministerstva financí vzešel tento nápad z diskuze mezi Bilem Clintonem a singapurským premiérem Gohem (Mbeki, 2007: 12). Ve výsledku byly svolány dvě setkání této

³⁸ Členy této skupiny byly státy G7 + Argentina, Austrálie, Brazílie, Čína, Hong Kong, Indie, Indonésie, Jihoafrická republika, Jižní Korea, Malajsie, Mexiko, Polsko, Rusko, Singapore a Thajsko (Mbeki, 2007: 13).

skupiny. První se odehrála v dubnu 1998 a zúčastnili se jí ministři financí a guvernéři centrálních bank pokročilých a nově se formujících ekonomik světa, aby posoudili funkčnost světového finančního systému. V kontextu ekonomické krize v Asii, která se rozšířila i do Ruska a Jižní Ameriky (Hajnal, 2014: 28), byla nezbytně nutná kolektivní mezinárodní odpověď a reforma mezinárodního finančního systému. Pouze tak bylo možno podle ministra financí USA rychle obnovit důvěru v něj (Mbeki, 2007: 13). Byly vytvořeny tři pracovní skupiny, aby posoudily možná řešení ve třech oblastech. Jednalo se o zvýšení transparentnosti, posílení struktur trhu a finančního systému a dosažení řádného systému dělení břemen mezi vládní a privátní sektor v případě krize. Pracovní skupiny, jejichž členy byli zástupci rozvinutých i nových ekonomik, vypracovaly resumé, která byla představena na druhém setkání v říjnu 1998 a byla velmi dobře přijata mezinárodním společenstvím. Jedním z návrhů bylo svolání mimořádné schůzky Vnitřního výboru a vytvořit pracovní skupinu, která by shromáždila nejdůležitější poznatky a vyvodila důsledek, kterak posílit mezinárodní finanční systém. Přestože se tento návrh setkal s podporou, někteří ze členů G7/8 vznesli námitky, že něco takového by přesahovalo mandát výboru a mohlo by vzbudit přílišné očekávání v očích veřejnosti (Mbeki, 2007: 13-15).

Jako alternativa bylo navrženo uspořádat širší schůzku na toto téma, které by se zúčastnilo ještě více států - tak vznikla skupina G33³⁹. Formou schůzky byly dva *ad hoc* semináře. Jeden konaný v březnu 1999 v Bonnu a druhý ve Washingtonu D.C., který se konal v dubnu. Problém se ukázal být právě v *ad hoc* povaze celého zasedání. Ani vyspělé, ani rozvíjející ekonomiky s ní nebyly spokojeny a to byl jeden z hlavních faktorů pro ustanovení skupiny G20 (Mbeki, 2007: 16).

4.1.3. G20

John Kirton, profesor politické vědy na Torontské univerzitě, sumarizoval kroky vedoucí k vytvoření skupiny G20 do osmi bodů.

³⁹ Členskými státy byli všichni členové G22 + Belgie, Chile, Egypt, Holandsko, Maroko, Pobřeží slonoviny, Saudská Arábie, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko a Turecko (Mbeki, 2007: 15).

- 1) Summitu G7 v Torontu, konaný v roce 1988, kde byla uznána rostoucí role rozvíjejících se ekonomik v Asijsko-pacifickém regionu.
- 2) Utvoření fóra Asijsko-pacifického hospodářského společenství (Asia-Pacific Economic Cooperation) na úrovni ministrů zahraničí a financí v roce 1989.
- 3) Utvoření NABu v roce 1998.
- 4) Vznik G22.
- 5) Rozšíření G22 na G33.
- 6) Svolání Fóra finanční stability (FSF - Financial Stability Forum) ministry financí G7 v roce 1999.
- 7) Utvoření Mezinárodního měnového a finančního výboru při (International Monetary and Finance Committee - IMFC) MMF v roce 1999.
- 8) Samotné formování skupiny G20 v roce 1999.

Z počátku probíhala diskuze o podobě a formě nové skupiny. Jeden z návrhů počítal s reformou Vnitřního výboru MMF v radu ministrů, kteří by byli oprávněni rozhodovat, čímž by byl MMF posílen a zůstal by ve středu světového finančního dění. Tento návrh byl ale kritizován na základě nutnosti zapojení příliš velkého počtu účastníků a na základě obavy ze snížení efektivity MMF samotného. Návrhem, který prošel a bylo rozhodnuto o jeho realizaci, počítal s vytvořením nové skupiny G-x, jako fóra, kde by se sešli zástupci nejdůležitějších zemí. Nicméně, zbývalo ještě vyřešit mandát, integraci nové skupiny do mezinárodního finančního systému a podmínky jejího členství (Mbeki, 2007: 17-18).

Mandát skupina získala od skupiny G8 k vytvoření systému, kde budou moci významné nečlenské země skupiny G8 přispívat k summitům této skupiny, k podpoře diskuze, studiu a tvorbě rozhodnutí ovlivňující globální ekonomiku a finanční systém a podpoře konzistentního koordinovaného přístupu ke zvládnutí ekonomické krize,

začleňující i práci jiných těles, tímto tématem se zabývajících. Ohledně začlenění do mezinárodního finančního systému padly tři návrhy. První počítal s tím, že novému fóru by společně předsedali zástupci IMFC a Světové banky, druhý počítal s předsednictvím skupiny G8 a s pozorovatelskými křesly pro zástupce IMFC a Světové banky. Třetí návrh, který byl aplikován, počítal s rotujícím předsednictvím ve skupině a pozorovatelskými křesly pro zástupce dvou Bretton Woodských výborů. Co se členství týče, nikdy nebyla jasně dána kritéria pro přijetí do skupiny, existuje však konsenzus, že členské státy by měly být systémově důležité pro globální ekonomiku a měli by mít schopnost přispívat k jejímu chodu a finanční stabilitě. Skupina by také měla být regionálně vybalancována a přitom dostatečně malá, aby bylo možné utvářet jasná a rychlá rozhodnutí. Bylo rozhodnuto, že devatenáct států, zástupci Evropské unie, jako dvacátého státu a zástupci MMF a Světové banky tvoří maximální možný počet členů pro dosažení takového cíle (Mbeki, 2007: 19-20).

Prvním tělesem bylo (stejně jako u skupiny G8) fórum ministrů zahraničí a financí, které vzniklo na doporučení ministrů financí skupiny G7. Cílem bylo přesunout setkání z *ad hoc* varianty na regulérnější bázi. K státům původní G8 proto přibily ještě Argentina, Austrálie, Brazílie, Čína, Indie, Indonésie, Jihoafrická republika, Jižní Korea, Mexiko, Saudská Arábie, Turecko a jako dvacátý člen, Evropská unie. Součástí jsou také zástupci MMF a Světové banky (Hajnal, 2014: 29-31).

Setkání hlav států a vlád v rámci skupiny G20, tak jak ho navrhoval kanadský ministr financí Paul Martin, se nejdříve nesešlo s přílišným pochopením, přestože výhody takového jednání byly celkem nasnadě. Zájem o takovou platformu se objevil až v souvislosti s finanční krizí v roce 2008, kdy francouzský prezident Nicolas Sarkozy a britský premiér Gordon Brown apelovali na její vytvoření. Dalším důvodem byl fakt, že skupina G8 nebyla dostatečně vlivná na to, aby sama o sobě krizovou situaci stabilizovala. Americký prezident George W. Bush proto sezval leadery států a vlád G20 do Washingtonu, kde se konal v listopadu 2008 jejich první summit (Hajnal, 2014: 31-33).

Vývoj skupiny můžeme také rozdělit do tří částí.

1) V první části, v letech 1999-2001, hovoříme o utváření skupiny. V tento čas docházelo k prvním setkáním ministrů financí a guvernérů národních bank a původní agenda, zabývající se asijskou hospodářskou krizí, se rozšířila o boj proti financování terorismu, reformy mezinárodních finančních institucí a další.

2) Druhá část byla ve znamení vyrovnávání vlivů a probíhala mezi lety 2001-2007. V jejím průběhu vymizely rozdíly mezi členy, což dokládá například institut rotujícího předsednictví, utvoření „troiky“ (obojí viz níže) či další rozšíření agendy skupiny, v jejímž rámci je předsedající země zaměřuje na záležitosti svého zájmu.

3) V letech 2008-2010 probíhala třetí část vývoje, ve které byl utvořen summitový systém skupiny, což byl velký krok v institucionalizaci skupiny, dále prohlubující rovnost jejích členů.

(Hajnal, 2014: 38-39).

4.2. Charakteristika skupiny

4.2.1. Struktura skupiny

Skupina G20 nemá žádný trvalý sekretariát a funguje na principu rotujícího předsednictví států. Skupina G7 vybrala jako prvního předsedu nově vzniklé skupiny G20 Paula Martina, kanadského ministra financí, s mandátem do roku 2001, tzn. na dva roky. Po vypršení tohoto mandátu bylo třeba nalézt nástupce. Kanada proto sestavila podvýbor, skládající se ze zástupců Brazílie, Číny a Velké Británie, který měl za úkol nástupnictví vyřešit. Brazílie kontaktovala Argentinu, Austrálii, Mexiko, Spojené státy a Turecko, Čína Indii, Indonésii, Koreu a Saudskou Arábii, zatímco Velká Británie Francii, Itálii, Jihoafrickou republiku a Německo. Z těchto diskuzí měly vzejít návrhy možných způsobů příštích předsednictví, které by bylo dlouhodobě životaschopné a zaručovalo by zahrnutí všech členů. Vzhledem k tomu, že Kanada

byla prvním předsedajícím státem, bylo uznáno za vhodné, aby druhým předsedou byla země s rozvíjející se ekonomikou (Mbeki, 2007: 21).

Po dlouhé debatě byl dalším předsedou zvolen indický ministr financí Yashwant Sinha a začal se řešit systém budoucího předsednictví. Bylo dohodnuto, že budoucí předsednictví se budou řešit s velkým předstihem, aby byla zajištěna kontinuita předsednictví a státy měly čas se na předsednictví připravit. Další z podmínek byla roční rotace předsednictví se spravedlivým adekvátním zastoupením všech členských zemí ze všech regionů a všech stupňů rozvinutosti. Výstupem bylo utvoření pěti skupiny, podle míry rozvoje a regionálního klíče, ze kterých je potom předsedající země vybírána. Nástupce vybírá současný předseda podle regionálního klíče (Mbeki, 2007: 22-23).

Podle míry rozvoje:

- 1) Rozvinuté země s rozpočtovým přebytkem: Německo, Japonsko, Jižní Korea
- 2) Rozvinuté země s rozpočtovým deficitem: Austrálie, Francie, Itálie, Kanada, Spojené státy americké, Velká Británie a státy eurozóny, kromě Německa
- 3) Rozvíjející se země s rozpočtovým přebytkem: Argentina, Čína a Indonésie
- 4) Rozvíjející se země s rozpočtovým schodkem: Brazílie, Indie, Jihoafrická republika, Mexiko, Turecko a státy EU mimo eurozónu
- 5) Velcí vývozci ropy: Rusko a Saudská Arábie

(Hajnal, 2014: 36-37)

Podle regionálního klíče⁴⁰:

- 1) Čína, Indonésie, Japonsko, Jižní Korea
- 2) Francie, Itálie, Německo, Velká Británie

⁴⁰ Ministry of Foreign Affairs of Japan, *G20 Rotating Presidencies - Regional Groups*. (http://www.mofa.go.jp/policy/economy/g20_summit/2011/annex10.html, cit. 27.7.2015).

3) Argentina, Brazílie, Mexiko

4) Indie, Jihoafrická republika, Rusko, Turecko

5) Austrálie, Kanada, Saudská Arábie, Spojené státy americké

Podstatným prvkem ve struktuře skupiny G20 je tzv. „troika“. Tento systém spočívá v úzké spolupráci mezi minulým, současným a budoucím předsednictvem. Tento systém je značně unikátní mezi mezinárodními skupinami a jeho cílem je zajistit maximální možnou míru kontinuity předsednictev. Mimo jiné, je jejím cílem navrhování agendy, po konzultaci se členy navrhuje mluvčí a zařizuje logistiku meetingů. Současnému a budoucímu předsednictvu dává také přístup ke zkušenostem, informacím a dalším podstatným prvkům předsednictev minulých (Mbeki, 2007: 23).

4.2.2. Summity

Ministerská setkání a summity skupiny G20 můžeme rozdělit do čtyř fází.

1) V letech 1999-2008 docházelo pouze k setkání ministrů financí a guvernérů národních bank členských zemí.

2) Mezi lety 2008-2009 započali summity leaderů členských států.

3) Ve třetí fázi, v letech 2009-2010, leadeři rozhodli, že skupina G20 bude jejich primárním fórem mezinárodní ekonomické spolupráce, čímž zasadili jednání ve skupině do nového rámce.

4) Zatím poslední fáze, trvající od roku 2010, přinesla rozvoj agendy a skupina se tak přestala zabývat striktně ekonomickými a finančními tématy.

Summity, tak jak je chápeme dle vzoru skupiny G8, jsou u G20 relativně novým prvkem. Dosud se jich konalo devět (Hajnal, 2014: 39) a jejich výstupem jsou komuniké a shrnutí předsedy (Mbeki, 2007: 60-126), popřípadě akční plány. Tyto tři typy dokumentů jsou přijaty konsenzem. Členské země také utváří zprávy o plnění

závazků (Hajnal, 2014: 188-189). V průběhu let se také měnila agenda, která od svého počátku, kdy cílila hlavně na témata spojená s ekonomickou krizí a její překonání, značně rozšířila na taková témata, jako například boj proti korupci, potravinovou bezpečnost či rozvoj. Nová témata přinesla otázku, jak moc je možné agendu rozšiřovat. Analýza této otázky přinesla tři typy problémů, kterými se pravděpodobně skupina nebude moci nikdy zabývat. Jedná se o problémy lokální (příslušné jednomu regionu), u kterých by bylo příliš obtížné dojít ke kolektivnímu řešení a problémy, které jsou příliš geopoliticky citlivé (Hajnal, 2014: 44-45).

4.2.3. Šerpové

I ve skupině G20 můžeme nalézt funkci šerpů. Jsou zodpovědní za přípravu nadcházejících summitů a vytváření post-summitových výstupů. V rámci jejich povinností musí konzultovat postup se svými kolegy a také nevládními aktéry, kterými jsou například think-tanky, zástupci obchodního sektoru nebo občanské společnosti. Některé členské státy používají toho samého šerpu pro skupinu G8 i G20. Ve skupině G20 jsou šerpové doprovázeni pověřenci ministerstva financí. Jejich schůzky jsou třikrát až čtyřikrát do roka, z toho jedna se vždy koná před summitem a druhá po něm a zúčastní se jich také zástupci přizvaných států a organizací (Hajnal, 2014: 56-57).

4.2.4. Ministerská fóra

Jak již bylo zmíněno, původním komponentem skupiny G20 je fórum ministrů financí a guvernérů centrálních bank. To vzniklo skoro o desetiletí dříve, než se začali leaderi členských zemí scházet na summitech, které tvoří špičku celé skupiny. Teprve po utvoření summitového systému se začala utvářet fóra dalších ministerských odvětví. Některé z nich vznikly na regulérní, trvalé bázi, jiné mají formu *ad hoc* uskupení. V praktickém smyslu je velmi pravděpodobné, že práce těchto skupin má mnohem větší potenciál pro řešení problémů, přestože přínos jednání leaderů na summitech je podstatný (Hajnal, 2014: 50).

Dalšími příklady ministerských fór může být například setkání ministrů zahraničí. Ti se prvně setkali v roce 2012 a na setkání probírali roli G20 řešení hlavních výzev při utváření systému globálního vládnutí a prevence budoucích krizí. Roli preventivní diplomacie a nutnost reformy multilaterálních institucí na základě současných mechanismů, které by sledovaly závazky členských států G20, spíše než utváření mechanismů nových. Dalšími body jednání bylo vytvoření komplexních postupů zahrnujících ekonomické, politické i bezpečnostní otázky a odpovědi na ně (Hajnal, 2014: 54).

Jako další odvětví můžeme jmenovat setkání ministrů obchodu, kultury, práce a sociálních věcí nebo cestovního ruchu (Hajnal, 2014: 51-56). Výstupem těchto ministerských jednání jsou expertizy, studie či akční plány, které fóra vytváří na základě instrukcí nebo požadavků a posléze jsou předloženy leaderům, kteří na jejich základě budou utvářet další postupy (Hajnal, 2014: 192).

4.2.5. Expertní skupiny, pracovní skupiny a další tělesa

Ministři a leaderi G20 vytvořili mnoho rozličných expertních a pracovních skupin. Tyto skupiny slouží jako podpora leaderům, ministrům a šerpům. Je zvykem, že jsou předsedány jednou rozvinutou a jednou rozvíjející se členskou zemí. Stejně jako v případě ministerských fór zpracovávají skupiny zadané úkoly do expertiz, studií či akčních plánů, které předkládají ministerským fórum, nebo přímo leaderům. Jako příklad expertních a pracovních skupin můžeme uvést třeba protikorupční pracovní skupinu, která byla ustanovena v roce 2010 a jejím cílem je podporovat a doplňovat nástroje OSN a OECD pro boj proti korupci, bránit zkorumpovaným úředníkům v přístupu do finančního systému, bránit praní špinavých peněz a shromažďovat nejlepší postupy. Dalším příkladem může být skupina expertní skupina přes energetiku, která funguje pod dohledem ministrů financí a energetiky a jejímž cílem je posouzení a vyvinutí strategií pro využívání obnovitelných zdrojů (Hajnal, 2014: 59-60).

Speciálním prvkem je pak Panel finanční stability (FSB). Jedná se o nástupce Fóra finanční stability (FSF), které vzniklo v roce 1999. Leadeři G20 projeví přání, aby toto fórum bylo rozšířeno a byl mu zesílen mandát, což se stalo v roce 2009. Členy FSB jsou například ministři financí, guvernéři centrálních bank nebo vysocí úředníci, působící ve finančním sektoru nebo celé organizace či státy. Jmenujme třeba MMF, Světovou banku, či Švýcarsko nebo Singapur. Cílem FSB je posoudit zranitelnost finančního systému a odstranit tyto slabiny, podporovat výměnu informací mezi autoritami zodpovědnými za stabilitu finančního systému, utvářet směrnice pro podporu kontrolních institucí, spolupráce s MMF na tvorbě zpráv včasného varování a další úkoly související se stabilizací světového finančního systému a řešením a prevencí finančních krizí. Přestože tato organizace má vlastní sídlo a sekretariát, je úzce spojena se skupinou G20. Leaderům G20 posílá pravidelně zprávy obnášející nejnovější informace. (Hajnal, 2014: 56-59, 193).

4.2.6. Vztahy se zástupci občanské společnosti

Zástupci občanské společnosti se dobře poučili ze zkušeností, které jim přinesly vztahy se skupinou G7 či G8. Obě entity přeskočily fázi vzájemného neuznávání se, jak tomu bylo se skupinou G7/8 a po ustanovení summitu leaderů G20 se vzájemná interakce rozvinula rychlým tempem. Nicméně, pro nevládní organizace může být těžké rozhodnout se, zda-li se orientovat na skupinu G7 nebo G20. V současnosti převládá trend orientování se na G20, mnoho skupin rychle odhadlo význam a důležitost různých podpůrných těles G20 (Hajnal, 2014: 97-103).

Můžeme identifikovat tři typy zástupců občanské společnosti spolupracujících se skupinou G20. Jako první jmenujme celebrity. Tito dobře viditelní a veřejně známí jedinci mohou zaujmout významné postavení. Bill Gates na summitu v Cannes v roce 2011 předložil vůdcům G20 zprávu, ve které obsahovala návrhy ohledně rozvoje, zdravotní péče a využití lidských zdrojů⁴¹. Tato zpráva byla zohledněna ve finální

⁴¹ Gates Foundation, *A Report by Bill Gates to G20 Leaders*. (<http://www.gatesfoundation.org/What-We-Do/Global-Policy/G20-Report>, cit. 21.7.2015).

deklaraci, nicméně z jeho návrhů nebyl vytvořen žádný další výstup. Gates také vystoupil na půdě Světového ekonomického fóra. Role celebrit je u jedněch nevládních organizací vnímána jako způsob, kterak získat publicitu, nicméně u druhých panuje obava, že mohou pozornost strhnou od probíraného problému na sebe (Hajnal, 2014: 98-99).

Druhým typem jsou členové parlamentu. Přestože stojí jako zákonodárci stranou občanské společnosti, mohou být potenciálními prostředníky. Příkladem může být několik diskuzí u kulatého stolu bokem zasedání ministrů financí G20 v roce 2010. Tématem byly klimatické změny, finanční krize a Rozvojové cíle tisíciletí OSN (Hajnal, 2014: 99).

Třetím typem jsou různé nevládní organizace, občanská sdružení, think-tanky či akademie věd. Jejich cíle bývají často ekonomického, ekologického či sociálního rázu. Své snahy cílí nejvíce na předsednickou zemi a podpůrná tělesa G20, ale mají také snahy dostat se co nejbližší místu konání summitů. Příkladem může být Greenpeace, Amnesty International, Human Rights Watch, Oxfam, Transparency International a mnoho dalších (Hajnal, 2014: 98-103).

Všechny tyto skupiny mohou pro dosažení svých cílů použít různé metody. Mohou zvolit formu dialogu, mohou sledovat a ohodnocovat práci skupiny, mohou sepsat své požadavky a adresovat je skupině, mohou uspořádat alternativní summit nebo demonstraci, či sepsat petici (Hajnal, 2014: 104-120).

4.2.7. Vztahy s obchodním sektorem

Vztah s obchodním sektorem je zásadní pro obě strany. Nejmarkantnější jsou vztahy se třemi entitami. Světovým ekonomickým fórem (WEF), Mezinárodní obchodní komorou (ICC) a skupinou Business 20. Podíváme-li se blíže na vztah s WEF, zjistíme, že je běžnou praxí konzultovat agendu příštích summitů s touto organizací a diskuze s ní pomáhá analyzovat význam a důležitost projednávaných témat (Hajnal, 2014: 84-85).

Důležitým partnerem je také ICC, se která se skupinou navázala regulérní styky roku 2008, když leadeři G20 začali svolávat summity. ICC také předložila skupině k diskuzi seznam obchodních priorit a britský premiér Gordon Brown ji urgoval, aby zaujala vůdčí postavení jako zástupce celosvětového obchodu a předala své nejdůležitější zprávy světovým leaderům a veřejnosti. ICC také předala G20 návrhy na zlepšení systému mezinárodního obchodu a investování, v jejichž rámci žádala po vzdoru vůči protekcionismu, ekonomickému nacionalismu a obnovení standardních platebních styků. Spolu s tím apelovala na zásah proti klimatickým změnám. ICC také oznámila, že je její zodpovědností zajistit, aby globální obchodní priority byly začleněny do agendy G20. Dále připravuje ICC spolu s WEF pro G20 zprávy, doporučení a návrhy možných řešení současných ekonomických a finančních problémů (Hajnal, 2014: 85-86).

Třetím klíčovým partnerem v oblasti obchodního sektoru je tzv. Business 20 (B20). Cílem této skupiny je podporovat dialog mezi leadery G20 a soukromým sektorem a zajistit, že soukromý sektor je brán v potaz při diskuzích a jednáních G20. Jejich témata jsou regulace finančního sektoru, liberalizace obchodu a investování, rozvoj a současné obchodní podmínky. Tato skupina odráží vztahy mezi G20 a obchodním sektorem. Její závěrečná zpráva má dokonce formát dokumentů G20. B20 také shromažďuje všechny návrhy od WEF a ICC a utváří z nich zprávu, obsahující současné priority obchodního sektoru. Skupina se skládá z několika akčních výborů, zaměřených na různá odvětví. Jedná se o potravinovou bezpečnost, ekologický růst, zaměstnanost, boj proti korupci a za větší transparentnost, obchod a investování, informační a komunikační technologie. Kromě poradní funkce je také úkolem B20 zkoumat naplnění závazků G20, v rámci čehož spravuje tzv. Business Scorecard, kde posuzuje úspěch skupiny v jednotlivých sektorech, kterými jsou obchod a investování, ekologický růst, transparentnost a boj proti korupci a financování růstu a rozvoje (Hajnal, 2014: 68-90).

4.2.8. Vztahy s mezinárodními vládními organizacemi

Spojení a spolupráce s mezinárodními vládními organizacemi je nezbytné a ku prospěchu oběma stranám, v praxi G20 je silně zakořeněná. Obzvláště Bretton Woodské instituce se těší privilegovanému vztahu. Jejich zástupci se účastní summitů, ministerských schůzek a jsou součástí akčních výborů i pracovních skupin. Tyto (a další) organizace také mají poradní funkci. Vytvářejí analýzy, návrhy postupů, zhodnocují zvolené postupy a poskytují větší legitimitu skupině G20. OSN pak zastupuje všechny národy nezastoupené v G20 (Hajnal, 2014: 66-73).

Existuje několik pohledů na vztah mezi skupinou G20 a OSN. Jeden z nich popisuje tento vztah jako kompetitivní, tzn. skupina G20 má (byť nechtěnou) tendenci nahrazovat systém OSN, či dokonce navzájem se vylučující. Další hovoří o tom, že vztah těchto dvou skupin je více doplňující se, než soutěživý. Podle tohoto názoru funguje OSN jako „přední a zadní strana“ celého G-x procesu. G20 funguje jako alternativní platforma, schopná zmenšit rozdíl mezi globálním Severem a Jih, jelikož státy jsou schopné dosáhnout konsenzu, kterého by na půdě OSN nedosáhly. OSN dokáže zase podpořit snahy skupiny G20. Mnoho členů OSN je sice znepokojeno existencí G20, nicméně jsou si vědomi potenciálu této skupiny v momentě, když OSN nemůže z důvodu neshod efektivně zasáhnout. Jedním z návrhů, jak předejít možným neshodám a zlepšit spolupráci, je účast Generálního tajemníka OSN na summitech a dalších jednáních, což se opravdu v praxi děje (Generální tajemník ještě nevynechal ani jeden summit a má k dispozici vlastního šerpu.), dále pak zajistit stálý proud výměny informací mezi oběma skupinami (Hajnal, 2014: 68-71).

Vztah mezi MMF a G20 obě strany označují jako důležitý, prospěšný a oboustranně rozvíjející. G20 je v současné době někdy označováno jako fórum, kde mají politici možnost prodiskutovat důležitá témata související s MMF. Skupina například navrhla zdvojnásobit hlasovací kvóty, což by přispělo k větší váze hlasů rozvíjejících se ekonomik a jejich zastoupení ve Výkonném sboru na úkor některých evropských států. Výkonný ředitel MMF se také zúčastní summitů i setkání ministrů

financí a guvernérů centrálních bank. V rámci spolupráce vydává MMF soubor zpráv zvaný Mutual Assessment Process (MAP), ve kterém označuje hlavní globálně-ekonomické cíle a postupy, kterak jich dosáhnout a hodnotí již dosažený vývoj (Hajnal, 2014: 71-73).

Světová banka patří, stejně jako MMF, do úzkého kruhu organizací, které s G20 spolupracují. Jejím cílem je poskytnout technický vstup do uvažování a procesů G20. Prezident světové banky se také zúčastní summitů i zasedání ministrů financí a guvernérů centrálních bank. Banka podporuje skupiny různými expertizami, které často tvoří spolu s MMF či jinými mezivládními organizacemi. Také pomáhá organizovat různé semináře či utváří různé databáze, týkající se G20 (například Global Findex) a působí jako významný indikátor pro expertní a pracovní skupiny G20 (Hajnal, 2014: 73-75).

Další významnou organizací, která s G20 spolupracuje, je OECD. Její generální tajemník se zúčastnil všech summitů, které se od roku 2008 konaly a má vlastního šerpu. OECD nabízí bezplatné použití prostor a dalších zařízení pro pracovní skupiny a další tělesa aparátu G20. OECD bývá někdy označováno jako kvazi-sekretariát G20, nicméně s tím nesouhlasí minimálně členové G20, kteří nejsou členy OECD a organizace obecně takto vnímána není. G20 také pravidelně posuzuje zprávy vydávané OECD a bere v potaz jejich závěry (Hajnal, 2014: 75).

4.3. Rozhodovací proces

Rozhodovací proces je ve skupině G20 také několika úrovněový. Jedna část je složena ze summitu leaderů, další část se skládá z „troiky“ a pomocného aparátu - tzn. šerpů a osob pověřených ministerstvy financí a ministerských fór. Třetí část se skládá z pracovních a expertních skupin, popřípadě externích organizací a dalších těles. Cílem však není explicitní rozhodnutí, ale dosažení konsenzu na základě svobodné debaty. Expertní a pracovní skupiny či další pověřená tělesa vypracují zprávy či jiné dokumenty, které jsou následně předány ministrům, nebo přímo leaderům, kteří na jejich základě formují další postupy. Tyto postupy pak implikují

jednotlivé státy samy nebo za pomoci mezinárodních organizací, do jejichž kompetencí daná problematika spadá. Akademici nebo zástupci občanské společnosti jsou často zváni na různé workshopy či semináře, aby se zde podělili o své zkušenosti a názory (Mbeke, 2007: 24).

4.4. Kritika G20

Skupina G20 bývá často kritizována, že funguje pouze jako určitá „nadstavba“ sloužící zájmům skupiny G7/8. Její legitimita bývá zpochybňována na základě faktu, že i když reprezentuje podle svých slov reprezentuje 85% světové produkce, 80% světového obchodu, dvě třetiny populace a 60% chudých, stále je ze skupiny vynecháno většina států světa⁴². Skupina bývá také často kritizována, že staví zájmy nadnárodních korporací nad zájmy lidí. Dalším prvkem kritiky je členství, které podle kritiků neodráží ekonomickou sílu. Kupříkladu Írán či Taiwan (oboje země, které se řadí mezi top 20 ekonomicky největších) nejsou ve skupině zastoupeny a naopak Evropa je nadreprezentována. Někteří kritici také podotýkají, že skupina je příliš rozsáhlá a v současném složení není schopna přijímat efektivní rozhodnutí⁴³.

⁴² Open Economy, *The G20 ought to be increased to 6 Billion*. (<https://www.opendemocracy.net/article/email/the-g20-ought-to-be-increased-to-6-billion>, cit. 27.7.2015).

⁴³ Brookings, *The G-20*. (http://www.brookings.edu/~media/Research/Files/Reports/2009/3/26-g20-summit/G20_backgrounder.PDF, cit. 27.7.2015).

5. Komparace obou skupin

Skupina G8 i G20 je neformální uskupení států. Podíváme-li se na první kapitulu, zjistíme, že ani jedna ze skupin neodpovídá plně definicím mezinárodních organizací. Nemají sekretariát, ani regulérní zaměstnanecký aparát, nejsou utvořeny formálními dohodami, nemají ani systém formalizovaných vnějších a vnitřních pravidel. Na druhou stranu, obě skupiny dokážou vystupovat jako aktéři, jejich cíle mají mezinárodní charakter, skupiny navazují samostatné a pravidelné aktivity s mezinárodními organizacemi a existuje členská základna (ta však není přístupná všem). Stejně tak obě skupiny plní všechny tři výše zmíněné role. Co se funkcí týče, obě skupiny artikulují a agregují zájmy, utváří agendu a nepřímo normy, stejně jako sbírají a distribuují informace mezi své členy a přidružené skupiny a organizace.

U obou skupin je také možno nalézt prvky vlastní mezinárodním režimům. Jejich rozhodovací procedury jsou značně variabilní a rozhodovací procesy jsou vykonávány na pravidelných i *ad hoc* meetinzích, konferencích a summitech a některé prvky procesu jsou přenesené na podružná tělesa, která také mají permanentní i *ad hoc* povahu. Výstupem těchto těles je povětšinou revize stávajících pravidel, popřípadě návrh na vytvoření nových rámců. Tyto výstupy mají převážně poradní charakter a každý členský stát by je měl implementovat sám v souladu dosaženým konsenzem mezi všemi členskými státy. Nejsou právně vymahatelné.

Z výše uvedeného vyplývá, že skupiny G8 i G20 stojí na určitém pomyslném pomezí mezi organizací a režimem. Členství v obou skupinách nemá jasně definované podmínky. Můžeme ale říci, že skupina G8 má svůj původ mezi ekonomicky nejvyspělejšími a nejvýznamnějšími státy a její členové patří mezi státy globálního Severu, oproti tomu skupina G20 zahrnuje i státy globálního Jihu.

5.1. Strukturální rámec

Pomyslným vrcholem obou skupin jsou summity leaderů hlav států a vlád členských zemí. Tyto orgány jsou hlavně reprezentativní a politické. Summity mají

větší tradici ve skupině G8, kde se konají již od roku 1975, tzn. začaly se konat relativně brzo po založení skupiny. Ve skupině G20 začaly být summity svolávány až od roku 2008, v důsledku finanční krize. Výstupy ze summitů jsou komuniké a deklarace, popřípadě akční plány. S ohledem na stáří skupiny G8 a počet dosud konaných summitů (41 : 9) je množství výstupních dokumentů o poznání větší a zabývá se větším počtem témat, než je tomu u skupiny G20⁴⁴. Na druhou stranu je možné, že tento trend se postupem času obrátí (Hajnal, 2014: 143). Podstatný rozdíl můžeme nalézt u rotujícího předsednictví. Ve skupině G8 je pořadí předsedajících států pevně dané, ale ve skupině G20 se další předsednictví vybírá s dostatečným předstihem a existuje zde systém tzv. „troiky“. Ten zaručuje kontinuitu předsednictví tím, že současnému a budoucímu předsedovi umožňuje seznámit se s prací předsednictev minulých a z nich pak vycházet (Mbeki, 2007: 23).

Pod summitovým systémem stojí ministerská fóra. Prvním utvořeným tělesem v rámci obou skupin bylo fórum ministrů financí a guvernérů centrálních bank. U skupiny G8 se již ze začátku scházeli i ministři zahraničí. Skupina G8 započala utvářet ostatní ministerská fóra od druhé půlky 80. let, jelikož se osvědčily jako dobrý způsob pro utváření a koordinaci postupů. Některé mají permanentní, jiné *ad hoc* povahu. Oproti tomu ve skupině G20 fóra ostatních ministrů začala utvářet až po svolání prvního summitu leaderů spolu s tím, jak se rozrůstala agenda skupiny. Tyto ministerské skupiny mají do budoucna veliký potenciál (Hajnal, 2014: 50).

Třetí úrovní jsou expertní a pracovní skupiny, akční výbory a osobní zástupce - šerpy a jejich týmy. Šerповé mají v systému obou skupin dlouhou historii. Jejich úkolem je připravovat agendu, organizovat přípravu summitů a vytvářet závěrečné výstupy. Scházejí se několikrát do roku. Ve skupině G8 se jejich tým skládá ze tří jedinců, ve skupině G20 ze dvou, jelikož funkce „pod-šerpy“ z ministerstva zahraničních věcí zde není. Na druhou stranu, některé prvky šerpů na sebe vzala ve skupině G20 „troika“. Tento systém komunikace mezi předsednictvy například řeší

⁴⁴ Vizj <http://www.g8.utoronto.ca/conclusions/index.html> a <http://www.g20.utoronto.ca/compliance/documents.html>.

agendu a organizaci příštích summitů (Mbeki, 2007: 23). Ve skupině G8 je také poslední dobou trend menší nutnosti služeb šerpů. Ve skupině G20 je naopak pravděpodobné, že aparát šerpů se v budoucnu bude rozrůstat (Hajnal, 2014: 56).

Expertní a pracovní skupiny, stejně jako další tělesa, mají za úkol utvářet expertízy, zprávy či analýzy problémů a jejich možná řešení. Tyto dokumenty předávají šerpům, ministerským skupinám, či přímo leaderům. Někdy jsou také pověřeny implementací opatření v kompetentních odvětvích (Hajnal, 2014: 59-60). Skupina G20 používá také systém evaluace vlastních kroků, což je prvek, který byl ve skupině G8 (na úrovni ministerských skupin) značně podceňen. Zatímco skupina G20 se tímto snaží o co největší transparentnost a důvěryhodnost, některá tělesa skupiny G8 nedělala pravidelně ani dokumentovaný výstup, natož dostupný pro veřejnost (Hajnal, 2013: 340-341). Z důvodu neformální povahy obou skupin je však občas těžké postihnout nečinnost nebo neférové jednání (Hajnal, 2014: 164).

5.2. Vztahy se zástupci občanské společnosti

Skupina G8 z počátku nebrala zástupce občanské společnosti jako partnery. A zatímco vztahy této skupiny se z počátku lišili stát od státu (počátky hledejme hlavně v USA, kde místní skupiny lobbovali za své zájmy) a jsou rozděleny do několika etap, kdy se velmi pomalu a postupně etablovala spolupráce mezi skupinou a zástupci občanské společnosti, skupina G20 se zástupci občanské společnosti spolupracovala od začátku (Hajnal, 2013: 183-232).

Občanská společnost, poučená ze styku s G8, velmi rychle rozpoznala potenciál a možnosti spolupráce s různými úrovněmi G20 a začala se na ně orientovat. V současnosti převládá právě trend orientace na G20 na úkor G8, nicméně některé organizace se snaží orientovat na obě dvě skupiny. Celebrity, občanská sdružení, think-tanky a jiné entity mají různé možnosti, kterak lobbovat za své zájmy a nutno podotknout, že členské státy G20 se jim snaží vyjít vstříc, minimálně co se vyslyšení týče (Hajnal, 2014: 121-126).

5.3. Vztahy s obchodním sektorem

Vztah s obchodním sektorem je pro obě skupiny velmi podstatným prvkem. Skupina G8 se s jeho zástupci setkala už v roce 1980, kdy byl svolán „mini-summit“, kde byli zástupci dvaceti významných obchodních, finančních a ekonomických uskupení. Od té doby je celkem pravidelné setkávání leaderů i ministrů s lidmi z tohoto odvětví, kteří lobbují především kvůli na MMF či Světovou banku. Podstatným prvkem spolupráce je ICC, která přispívá ke tvorbě agendy nebo WEF, kde jsou členové G8 častým hostem (Hajnal, 2013: 172-179).

Pokud je tedy G8 hodně provázána s obchodním sektorem, pak skupina G20 posouvá tuto provázanost ještě dále. Leaderi G20 běžně konzultují svoji agendu se zástupci WEF, aby dokázali rozpoznat význam a důležitost nastolených témat, ICC má při G20 vlastní výzkumnou skupinu⁴⁵, předává G20 návrhy na zlepšení mezinárodního finančního systému a vytváří pro ni také zprávy a doporučení týkající se současných globálních obchodních záležitostí (Hajnal, 2014: 85-86). Dalším klíčovým partnerem v tomto sektoru je B20. Tato přidružená skupina podporuje dialog mezi zástupci G20 a obchodním sektorem a zajišťuje, že tento sektor bude při jednáních brán v potaz. Skládá se z několika akčních výborů, které jsou zapojeny do spolupráce s ICC a WEF s cílem pomoci jim vypracovávat výše zmíněné dokumenty (Hajnal, 2014: 68-90).

5.4. Vztahy s mezinárodními vládními organizacemi

Skupina G8 si od svého počátku byla blízká s mezinárodními finančními organizacemi. Na půdě Světové banky a MMF patří cca polovina všech hlasů jejím členským státům. Zástupci Světové banky a MMF se také pravidelně účastní summitů a zasedání ministrů a sami ministři přichází s návrhy adresovanými orgánům těchto organizací (Hajnal, 159-169).

⁴⁵ International Chamber of Commerce, *ICC G20 CEO Advisory Group*. (<http://www.iccwbo.org/global-influence/g20/>, cit. 27.7.2015).

Skupina G20 má užší vztahy převážně s Breton Woodskými institucemi. Jejich zástupci se zúčastní summitů i zasedání a jsou součástí ministerských skupin i akčních výborů. Světová banka i MMF fungují jako poradní orgány a vytvářejí analýzy, návrhy postupů a další dokumenty (Hajnal, 66-73).

Zajímavým prvkem je vztah obou skupina s OSN. U skupiny G20 panuje několik úhlů pohledu. Jeden hovoří o tom, že vztah mezi OSN a G20 je kompetitivní a G20 má (ač nechtěné) tendence vytvářet alternativní systém k tomu, který vytváří OSN. Druhý úhel pohledu hovoří o doplňujícím se vztahu mezi OSN a G20 (Hajnal, 2014: 68-71). O něčem podobném můžeme hovořit i u skupiny G8, nicméně ne v takové šíři⁴⁶.

5.5. Rozhodovací proces

Rozhodovací proces můžeme u skupiny G8 rozdělit na tři úrovně. První prezentují summity leaderů. Tato část rozhoduje a hledá konsenzus velmi často na základě domácí politiky, snaží se, aby rozhodnutí bylo co nejjednodušší (po byrokratické stránce), často inovuje agendu summitu (hlavně co se týče procedur) a příliš se nezajímá o následnou implementaci rozhodnutí. Druhá část zahrnuje podpůrný aparát, tzn. šerpy a ministerská fóra. Šerpové připravují témata a zahrnutím tématu do agendy summitu mají možnost rozpoutat debatu na nižších úrovních, bez toho, aby bylo nutné jakékoliv přispění ze strany leaderů. Třetí část zahrnuje pracovní a expertní skupiny a ostatní aktéry. Jedná se o různé typy organizací, které jsou po summitu pověřené implementací jednotlivých rozhodnutí. Dříve uzavřený systém v dnešní době dává stále větší prostor externím entitám a působí na ně stále více systematicky a přesvědčivě (Bayne, 2000: 1-22). Obdobně je tomu u skupiny G20. Druhá část zde však zahrnuje ještě „troiku“, která převzala některé pravomoci šerpů (Mbeki, 2007: 23).

⁴⁶ United Nations, *The United Nations in Global Governance*. (http://www.un.org/en/ga/president/65/initiatives/GlobalGovernance/Thakur_GA_Thematic_Debate_on_UN_in_GG.pdf, cit. 27.7.2015).

6. Závěr

Cílem této práce je popsat a porovnat rozdíly v některých aspektech skupin G8 a G20, jedná se o neformální uskupení států, které utváří členským státům prostor pro diskuzi a usnadňuje dosažení konsenzu ohledně důležitých (v počátcích hlavně ekonomických) globálních záležitostech. Obě skupiny mají svůj původ odvozen od ekonomických krizí. Skupina G8 od ropného šoku v roce 1973 a skupina G20 od finanční krize v Asii a Latinské Americe. Porovnávanými prvky jsou vnitřní struktura obou organizací, rozhodovací proces, vztahy se zástupci občanské společnosti, vztahy s obchodním sektorem a vztahy s několika mezinárodními vládními organizacemi.

První kapitola definuje některé pojmy, jako například mezinárodní organizace či režim a upřesňuje jejich role a funkce. Ve druhé kapitole je blíže popsána první ze skupin, skupina G8. Je přiblížena její historie, struktura, rozhodovací procesy a vztahy se zástupci občanské společnosti, obchodního sektoru a některých významných mezinárodních vládních organizací. Třetí kapitola obsahuje stejné informace o druhé ze skupin, skupině G20. Ve čtvrté kapitole jsou pak všechny prvky porovnány.

V počátcích měla skupina G8 pouze pět členů, a sice Francii, Japonsko, Spojené státy americké a Západní Německo. Postupem času se rozrostla o Itálii a Kanadu a jako poslední člen přibyla Ruská Federace (zájem o začlenění projevil už Sovětský svaz). Původně se scházeli ministři financí a zahraničí a guvernéři centrálních bank, brzo však byl utvořen summitový systém, kde se začali sházet leadeři těchto zemí. S tím šlo ruku v ruce i rozšiřování jejich agendy a ministerských schůzek. Postupem času dostalo své zastoupení i Evropské společenství a později Evropská unie. Stejně tak zástupci občanské společnosti, jako například nevládní organizace, poznali potenciál této skupiny a snažili se lobbovat za své zájmy, proces jejich uznání byl však značně dlouhodobý. V současné době se skupina opět vrací k formátu G7, jelikož Ruské federaci bylo v souvislosti s anexí Krymského poloostrova v březnu roku 2014 pozastaveno členství. Skupina je dlouhodobě kritizována za své elitářství.

Členy skupiny G20 jsou Argentina, Austrálie, Brazílie, Čína, Francie, Indie, Indonésie, Itálie, Japonsko, Jihoafrická republika, Korejská republika, Mexiko, Německo, Ruská federace, Saudská Arábie, Spojené státy americké, Turecko, Velká Británie a Evropská unie. Prvním tělesem, které se začalo scházet byla skupina ministrů financí a guvernérů centrálních bank. Summit leaderů byl prvně svolán až roku 2008 z důvodu finanční krize. Od té doby začaly přibývat další ministerské skupiny, které se začali scházet. Oproti značně elitářskému nádechu skupiny G8 se G20 snaží působit jako reprezentant států všech stupňů rozvoje a jejími členy jsou státy globálního Severu i globálního Jihu. Přesto bývá skupina kritizována jako nástavba a nástroj skupiny G8.

Vnitřní struktury obou skupin se skládají ze summitu leaderů států a vlád, ministerských skupin, tzv. šerpů a expertních a pracovních skupin, spolu s dalšími podpůrnými orgány či externími organizacemi. Každá skupina používá systém jednoletého rotujícího předsednictví, kdy předseda je zodpovědný za organizaci a agendu summitu, který se koná jednou ročně. Specifickým rysem skupiny G20 je tzv. troika, což je systém, který zaručuje kontinuitu předsednictví na základě dostupnosti informací a zkušeností předsednictev předchozích. Ministerské skupiny a šerpové se schází jednou do roka.

Obě skupiny spolupracují se zástupci občanské společnosti, obchodního sektoru a mezinárodních vládních organizací. Nicméně, je nutno podotknout, že do větší hloubky to praktikuje skupina G20. Hlavními rozdíly u obou skupin jsou právě troika, systém šerpů, který čítá méně lidí, úroveň spolupráce s nevládními organizacemi, kdy skupina G20 od svého počátku dává jejím zástupcům relativně velký prostor, některé zástupce obchodního sektoru i mezinárodních vládních organizací začleňuje přímo do svého pomocného aparátu. Rozhodovací proces funguje na podobném principu u obou skupin, nicméně skupina G20 dává větší prostor pro zásah externím organizacím.

Někteří pozorovatelé mají však strach, že skupina G20 vytváří alternativu k systému OSN a jejich vztah je kompetitivní. Na druhou stranu, jiní pozorovatelé tvrdí, že existence obou těchto skupin je prospěšná, jelikož G20 může dojít konsenzu tam, kde toho OSN schopna není. O něčem podobném se mluví i v kontextu se skupinou G8, nicméně ne do takové hloubky a v potaz je brán hlavně fakt, že čtyři z pěti stálých členů Rady bezpečnosti OSN jsou členy skupiny G8.

Do budoucna bude jistě velmi zajímavé sledovat vývoj obou skupin, jejich koexistenci/konkurenci a jak úspěšné budou při prosazování svých cílů.

7. Zdroje

Knihy a publikace:

Bayne, Nicholas (2001). *Concentrating the Mind: Decision-Making in the G7/G8 System* (London, London School of Economics).

Bouwen, Pierre (2002). *Corporate Lobbying in the European Union: the logic of access* (London, Routledge).

Breitmeier, Helmut - Levy, Marc A. - Young, Oran R., - Zürn, Michael (1996). *International Regimes Database* (Laxenburg, Universität Giessen).

Cabadová Waisová, Šárka (2008). *Mezinárodní organizace a režimy* (Plzeň, Aleš Čeněk).

Debaere, Peter - Orbie, Jan (2013). *The European Union in the Gx System* (London, Routledge).

Drulák, Petr (2008). *Jak zkoumat politiku* (Praha, Portál).

Hajnal, I. Peter (2013). *The G8 System and the G20, Evolution, Role and Documentation* (Farnham, Ashgate).

Hajnal, I. Peter (2014). *The G20, Evolution, Interrelationships, Documentation* (Farnham, Ashgate).

Kohn, Alfie (1992). *No Contest: The Case Against Competition* (Boston, Houghton Mifflin).

Lin, Miranda - Morson, Adrian - Muravska, Julia - Verli, Dorina (2006). *Russia and the G8* (Toronto, University of Toronto).

Mbeki, Thabo (2007). *The Group of Twenty: A History* (Kleinmond, G20).

Reinalda, Bob - Bertjan, Verbeek (1998). *Autonomous Policy Making by International Organizations* (London, Routledge).

Schultz, P. George (1995). *Turmoil and Triumph: My Years as Secretary of State* (New York, Charles Scribner's Sons).

Turner, Jonathan (1997). *The Institutional Order* (London and New York, Longman).

Williams, Marc (1987). *Group of 77 in UNCTAD: Anatomy of a Third World Coalition* (London, The London School of Economics and Political Science).

Internetové zdroje:

Brookings, *The G-20*.

(http://www.brookings.edu/~media/Research/Files/Reports/2009/3/26-g20-summit/G20_background.PDF, cit. 27.7.2015).

Council on Foreign Relations, *The Group of Eight (8) Industrialized Nations*.

(<http://www.cfr.org/international-organizations-and-alliances/group-eight-g8-industrialized-nations/p10647#p4>, cit. 14.7.2015).

CNN, *U.S., Other powers kick Russia out of G8*.

(<http://edition.cnn.com/2014/03/24/politics/obama-europe-trip/>, cit. 8.7.2015).

FATF, *Handbook for Countries and Assesors*. ([http://www.fatf-](http://www.fatf-gafi.org/topics/mutualevaluations/documents/handbookforcountriesandassessors-amlcft evaluationsandassessments.html)

[gafi.org/topics/mutualevaluations/documents/handbookforcountriesandassessors-amlcft evaluationsandassessments.html](http://www.fatf-gafi.org/topics/mutualevaluations/documents/handbookforcountriesandassessors-amlcft evaluationsandassessments.html), cit. 17.7.2015).

Financial Stability Board, *History*.

(<http://www.financialstabilityboard.org/about/history/>, cit. 17.7.2015).

Financial Stability Board, *Key Standards for Sound Financial Systems*.

(http://www.financialstabilityboard.org/what-we-do/about-the-compendium-of-standards/key_standards/, cit. 17.7.2015).

G7 Research Group, *The Summit at the End of the Cold War*.

(<http://www.g8.utoronto.ca/governance/gov1/gov1cold.htm>, cit. 14.7.2015).

G8 Civil, *Structure of G8 Bodies*. (http://en.civilg8.ru/g8_group/1651.php, cit. 14.7.2015).

G20 Information Centre, *What Is the G20?* (<http://www.g8.utoronto.ca/g20/g20whatisit.html>, cit. 8.7.2015).

G20, *Policy Note*. (<https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/0180-Policy-Note-Red-21st-Century-for-web-11.pdf>, cit. 8.7.2015).

G20 Russia, *About G20*. (http://en.g20russia.ru/docs/about/about_G20.html, cit. 8.7.2015).

Gates Foundation, *A Report by Bill Gates to G20 Leaders*. (<http://www.gatesfoundation.org/What-We-Do/Global-Policy/G20-Report>, cit. 21.7.2015).

General Assembly of the United Nations, *Main Committees*. (<http://www.un.org/en/ga/maincommittees/index.shtml>, cit. 13.7.2015)

Global Issues, *G8 Summits: Empty promises each year*. (<http://www.globalissues.org/article/720/g8-summits-empty-promises-each-year>, cit. 14.7.2015).

Government UK, *What is the G8?* (<https://www.gov.uk/government/news/what-is-the-g8>, cit. 8.7.2015).

Institute for the Future, *The Cooperation Project*. (http://www.rheingold.com/cooperation/CooperationProject_3_30_05.pdf, cit. 8.7.2015).

International Chamber of Commerce, *ICC G20 CEO Advisory Group*. (<http://www.iccwbo.org/global-influence/g20/>, cit. 27.7.2015).

Ministerstvo financí ČR, *Mezinárodní spolupráce a instituce*.

(<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/boj-proti-prani-penez-a-financovani-tero/mezinarodni-spoluprace-a-instituce>, cit. 17.7.2015).

Ministry of Foreign Affairs of Japan, *Documents of Summit Meetings in the Past*.

(http://www.mofa.go.jp/policy/economy/summit/2000/past_summit/table_e/index.html, cit. 14.7.2015).

Ministry of Foreign Affairs of Japan, *G20 Rotating Presidencies - Regional Groups*.

(http://www.mofa.go.jp/policy/economy/g20_summit/2011/annex10.html, cit. 27.7.2015).

OECD, *Glossary of Statistical Terms*.

(<http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1434>, cit. 10.7.2015).

Open Economy, *The G20 ought to be increased to 6 Billion*.

(<https://www.opendemocracy.net/article/email/the-g20-ought-to-be-increased-to-6-billion>, cit. 27.7.2015).

Oxford Dictionaries, *Integrate*.

(http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/integrate#integrate__2, cit. 8.7.2015).

Oxford Dictionaries, *Integration*.

(<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/integration>, cit. 8.7.2015).

Oxford Dictionaries, *Sherpa*.

(<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/Sherpa?q=sherpa>, cit. 17.7.2015).

Qualitative Research, *Cultivating the Under-Mined: Cross-Case Analysis as Knowledge*

Mobilization. (<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/334/729>, cit. 13.7.2015).

Сайт конституции российской федерации, *Федеральный закон от 15 июля 1995 г. N 101-ФЗ "О международных договорах Российской Федерации" (с изменениями и дополнениями)* (<http://constitution.garant.ru/act/base/10103790/>, cit. 14.7.2015).

Stockholm International Peace Research Institute, *The structure and the procedures of the G8 Group of Industrialized States.* (http://www.sipri.org/research/disarmament/nuclear/researchissues/strengthening_reduction/G8/structure_procedures, cit. 14.7.2015).

Council on Foreign Relations, *The Group of Seven.* (<http://www.cfr.org/international-organizations-and-alliances/group-seven-g7/p32957>, cit. 14.7.2015).

The Global Fund, *About the Global Fund.* (<http://www.theglobalfund.org/en/about/>, cit. 17.7.2015).

The Global Fund, *Fighting AIDS, Tuerculosis and Malaria.* (<http://www.theglobalfund.org/en/about/diseases/>, cit. 17.7.2015).

The Global Fund, *Library.* (<http://www.theglobalfund.org/en/library/>, cit. 17.7.2015).

The UN Chronicle, *Early days of the Group of 77.* (<http://unchronicle.un.org/article/early-days-group-77/>, cit. 10.7.2015).

The White House, *Background Briefing on the G7 Meeting.* (<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/03/24/background-briefing-g7-meeting>, cit. 14.7.2015).

Union of International Associations, *History* (<http://www.uia.org/history>, cit. 10.7.2015).

United Nations, *Charter of the United Nations.* (<http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>, cit. 8.7.2015).

United Nations, *The United Nations in Global Governance*.

(http://www.un.org/en/ga/president/65/initiatives/GlobalGovernance/Thakur_GA_Thematic_Debate_on_UN_in_GG.pdf, cit. 27.7.2015).

United Nations, *Treaty Collections*.

(https://treaties.un.org/Pages/overview.aspx?path=overview/definition/page1_en.xml#conventions, cit. 8.7.2015).

United Nations General Assembly, *Main Committees*

(<http://www.un.org/ga/maincommittees.shtml>, cit. 13.7.2015).

8. Seznam zkratek

B20	Business 20
FATF	Financial Action Taskforce
FSB	Financial Stability Board
FSF	Financial Stability Forum
G5	Group of Five
G6	Group of Six
G7	Group of Seven
G8	Group of Eight
G20	Group of Twenty
G22	Group of Twenty-Two
G33	Group of Thirty-Three
G77	Group of Seventy-Seven
IAEA	International Atomic Energy Agency
ICC	International Chamber of Commerce
IMFC	International Monetary and Finance Committee
ILO	International Labour Organization
MAP	Mutual Assessment Process
NAB	New Arrangement to Borrow
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
UIA	Union of International Assciations
WEF	World Economic Forum

9. Resumé

This bachelor thesis aims on describing and comparing two informal groups of states in the contemporary international relations, both based on events related to financial crises - 1973 oil shock and 1997 Asian/Latin American financial crisis. The first one is the so-called Group of Eight (G8) and the second one is the so-called Group of Twenty (G20). Both groups are involved in the global governance issues, aiming on creation of place where a discussion among nations might be held. G8 has its origins in 1970' and since than, it has evolved its apparatus from simple ministerial fora to complex system of leaders summits, expert and working groups and a lot of supportive bodies. G20 has its origins in 1999 and can be considered as a "daughter of G8". G8 comprises of Canada, France, Germany, Italy, Japan, Russian Federation, United Kingdom and United States, while G20 comprises of Argentina, Australia, Brazil, Canada, China, France, Germany, India, Indonesia, Italy, Japan, Republic of Korea, Mexico, Russian Federation, Saudi Arabia, South Africa, Turkey, United Kingdom, United States and the representatives of European Union. In the beginning this thesis sets up a framework in which it defines what an international organization and regime is, than it describes both groups and in the end it compares both according to certain features similiar to each group. The followed features are: internal structure, decision-making process and releations with CSO, business sector and several particular IGO's. Basically, both groups are different in the meaning of levels of their integrations with these groups and there is a contrast in between the exclusivity and transparency of G8 versus G20. G8 tends to be more exclusive and intimate group with all the members belonging to the global North and G20 tends to be more transparent with its members originating both from global North and South as well.

10. Přílohy

1. Seznam summitů G8 od roku 1975

Shima Summit, Japan, May 26-27, 2016
Elmau Summit, Garmisch-Partenkirchen, Germany, June 7-8, 2015 (originally scheduled for June 4-5, 2015)
Brussels, Belgium, June 4-5, 2014 [G7 leaders]
Sochi, Russia, June 4-5, 2014 [suspended]
Lough Erne, Northern Ireland, United Kingdom, June 17-18, 2013
Camp David, United States, May 18-19, 2012 (formerly Chicago, May 19-20, 2012)
Deauville, France, May 26-27, 2011

Muskoka, Huntsville, Ontario, Canada, June 25-26, 2010
L'Aquila (formerly La Maddalena), Italy, July 8-10, 2009
Hokkaido Toyako, Japan, July 7-9, 2008
Heiligendamm, Germany, June 6-8, 2007
St. Petersburg, Russia, July 15-17, 2006
Gleneagles, Scotland, United Kingdom, July 6-8, 2005
Sea Island, Georgia, United States, June 8-10, 2004
Evian-les-Bains, France, June 1-3, 2003

Kananaskis, Alberta, Canada, June 26-27, 2002
Genoa, Italy, July 20-22, 2001
Okinawa, Japan, July 21-23, 2000
Köln, Germany, June 18-20, 1999
Birmingham G8 Summit, United Kingdom, May 15-17, 1998
Denver Summit of the Eight, U.S., June 20-22 1997
Lyon, France: June 27-29, 1996

Nuclear Safety and Security Summit. Moscow, Russia (G7 with Russia):
19-20 April 1996
Halifax, Canada: 15-17 June 1995
Naples, Italy: 8-10 July 1994
Tokyo, Japan ("Tokyo III"): 7-9 July 1993
Munich, Germany: 6-8 July 1992
London, UK ("London III"): 15-17 July 1991
Houston, Texas, USA: 9-11 July 1990
Paris, France ("Summit of the Arch"): 14-16 July 1989

Toronto, Canada: 19-21 June 1988
Venice, Italy ("Venice II"): 8-10 June 1987
Tokyo, Japan ("Tokyo II"): 4-6 May 1986
Bonn, West Germany ("Bonn II"): 2-4 May 1985
London, UK ("London II"): 7-9 June 1984
Williamsburg, Virginia, USA: 28-30 May 1983
Versailles, France: 4-6 June 1982

Ottawa, Canada (Montebello): 20-21 July 1981
Venice, Italy ("Venice I"): 22-23 June 1980
Tokyo, Japan ("Tokyo I"): 28-29 June 1979
Bonn, West Germany ("Bonn I"): 16-17 July 1978
London, UK ("London I"): 7-8 May 1977
San Juan, Puerto Rico, USA: 27-28 June 1976
Rambouillet, France: 15-17 November 1975

Zdroj: <http://www.g8.utoronto.ca/summit/>

2. Seznam summitů G20 od roku 2008

Hangzhou, China, ?, 2016

Antalya, Turkey, November 15-16, 2015

Brisbane, Australia, November 15-16, 2014

St. Petersburg, Russia, September 5-6, 2013

Los Cabos, Mexico, June 18-19, 2012

Cannes Summit, November 3-4, 2011

Seoul Summit, November 11-12, 2010

Toronto Summit, June 26-27, 2010

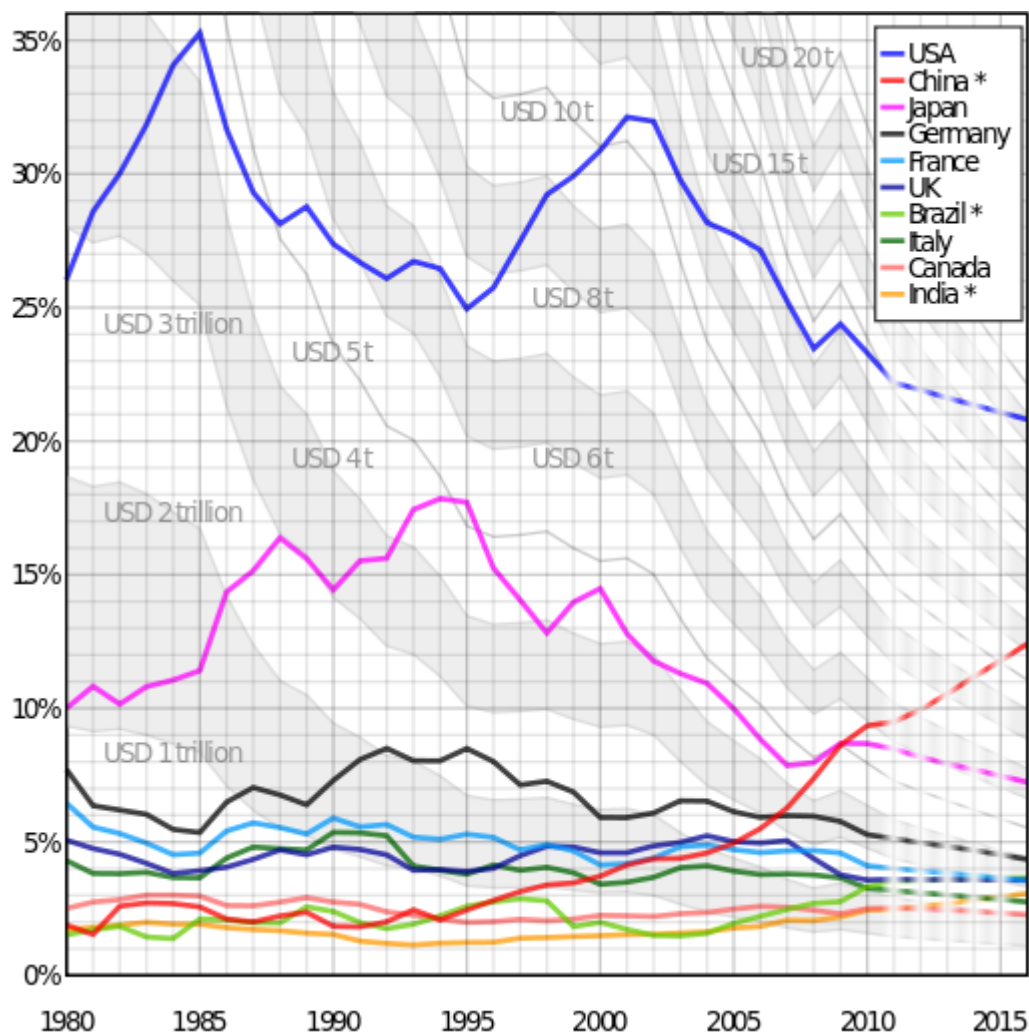
Pittsburgh Summit, September 24-25, 2009

London Summit, April 1-2, 2009

Washington Summit, November 14-15, 2008

Zdroj: <http://www.g20.utoronto.ca/summits/index.html>

3. HDP členských států G8 (+ Brazílie, Číny a Indie)

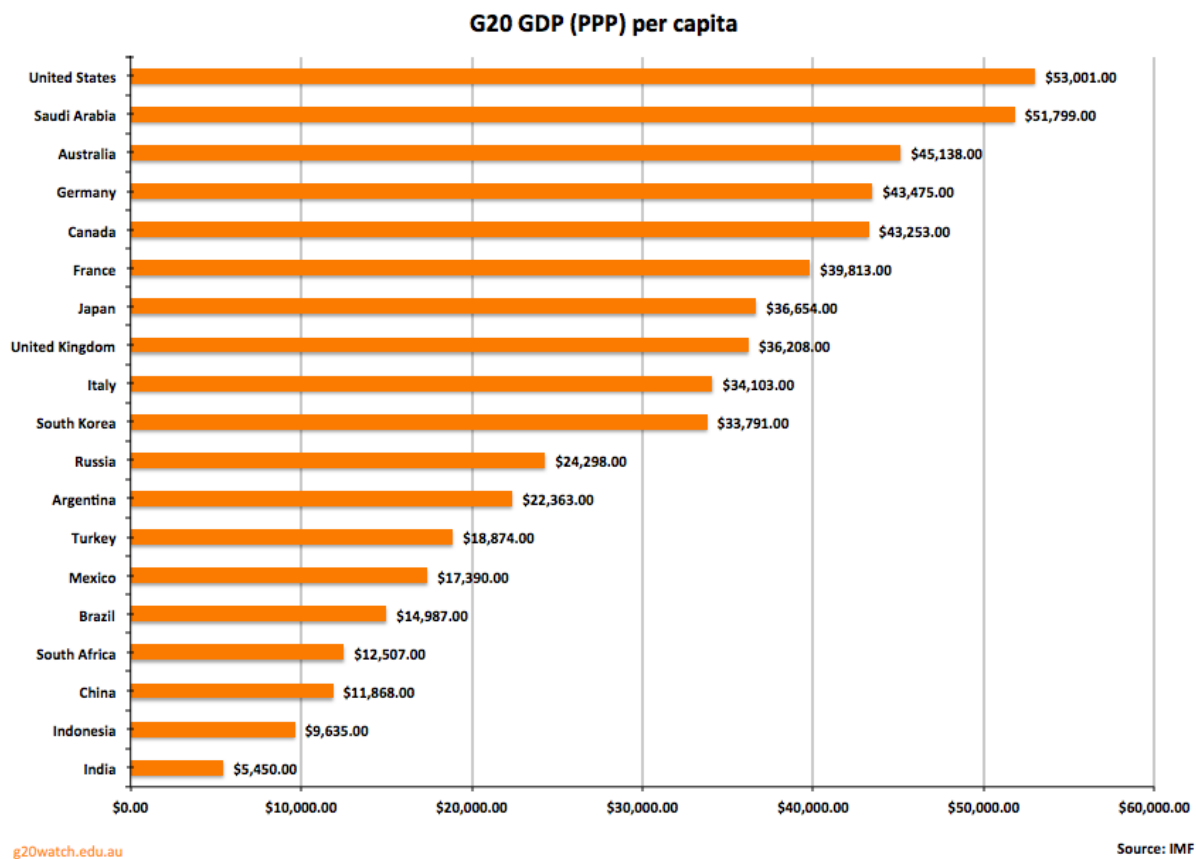
Zdroj:

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Historical_top_10_nominal_GDP_proportion.svg

dle:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/weodata/WEOApr2011all.xls>

4. HDP členských států G20 (k roku 2014)

Zdroj: <http://g20watch.edu.au/g20-gdp-ppp-capita>

5. Ukázka log G8 a G20 - Zdroje:

1)<https://g20.org/wp-content/uploads/2014/11/logo.png>

2)<https://www.racq.com.au/~media/images/racq/promotion/g20-logo-580x435.ashx?h=435&la=en&w=580>

3)<http://en.g20russia.ru/images/78101/22/781012224.png>

4)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/2/2c/2010_G20_Seoul_summit_logo.J

PG

5)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/9/93/G8_summit_Muskoka_2010.jpg

6) https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/e/ef/G8_Gleneagles_logo.png

